MICHEL TOURNIER

Fecioara și căpcăunul

RAO

Cuprins

[1]
[2]
[3]
[4]
[5]
[6]
[7]
[8]

MICHEL TOURNIER

Fecioara și căpcăunul

Traducere din limba franceză
TEREZA CULIANU-PETRESCU

Editura RAO
octombrie 2010

Pentru Gérard Balin,
care se află la originea acestei povestiri.

Destinele lor s-au încrucișat în acel sfârșit al iernii lui 1429 – pe 25 februarie, la castelul Chinon. Gilles de Rais este unul dintre nobilii de țară bretoni și vandeeni care au luat partea delfinului Carol, hărțuit de armata engleză. În Anglia, în numele regelui Hernie al VI-lea, copil încă, exercită regența unchiul său Ioan, duce de Bedford. Dar el domnește și la Paris, ocupă Normandia și asediază Orléans, poartă a sudului Franței.

La Chinon se vorbește mult și se acționează puțin. Oare oamenii politici și militarii aflați aici, copleșiți de eșecuri și înfrângeri, mai cred încă în cauza pe care o apără? Nici măcar delfinul Carol nu îndrăznește să afirme cu toată siguranța că e fiul lui Carol al VI-lea, după atâtea și-atâtea trădări ale mamei sale, Isabeau de Bavaria. O societate 8 *Michel Tournier* strălucitoare, dar lipsită de suflet, face gălăgie, bârfește și clevetește sub plafoanele casetate din sala tronului, luminată de un cămin uriaș.

Este anunțată atunci o vizită stranie. Curtea freamătă întrevăzând un posibil amuzament. O tânără de șaisprezece ani, de origine țărănească, venită din ținuturile de graniță amenințate ale Lorenei, se dă drept trimisă de Regele Cerurilor ca să salveze regatul Franței. Delfinul a decis s-o primească. Orice extravaganță e bine-venită pentru curteni: în acest anotimp mohorât al exilului, distracțiile au devenit rare. Carol însă, înspăimântat, asediat de vești sinistre, înconjurat de preziceri întunecate, nutrește fără doar și poate o tainică fărâmă de speranță, ca un bolnav părăsit de medici care s-ar agăța de un vraci.

La această oră târzie, lumea se înghesuie în sala tronului. Mai bine de cinci sute de cavaleri, luminați de o pădure arzătoare de torțe,

încremenesc dintr-odată, privind spre ușă. Și văd înaintând cu pași hotărâți un paj mărunțel, al cărui veșmânt din pânză grosolană, negru și cenușiu, contrastează puternic cu brocarturile, cu blănurile lor de hermină argintii, cu tunicile de mătase brodată. Are ochi verzi și strălucitori, un chip osos cu pomeți înalți, o cască de păr întunecat tuns pe oală și mersul acela elastic, de sălbăticiune aproape, pe care-l dă obișnuința umblatului cu picioarele goale… Cu adevărat ființa asta vine de altundeva și e nepotrivită în mijlocul curtenilor, ca un pui de căprioară printre curcanii, păunii și bibilicile dintr-o ogradă.

A pus să i se transmită Delfinului un mesaj categoric:

„Am străbătut o sută cincizeci de leghe printre cete înarmate ca să vă vin în ajutor. Trebuie să vă spun multe lucruri bune. Voi putea să vă recunosc între toți ceilalți.”

Gentilomii au făcut mare haz. Carol a schițat un zâmbet rece. Un joc bizar de disimulare și recunoaștere se va juca între fata-băiat care se vrea trimisa lui Dumnezeu și falsul rege, fiu al unui nebun încornorat și-al unei regine desfrânate.

— Pretinde că mă recunoaște între toți, spuse Carol. Ei bine, fie! S-o punem la încercare. Să intre și să-l recunoască pe Delfin între toți!

S-a ridicat, lăsându-i jilțul împodobit cu flori de crin contelui de Clermont – chiar acela care a fost ținut prizonier de Ioan fără Frică și eliberat cu condiția de a o lua în căsătorie pe fiica lui, Agnes.

Iată-l, așadar, pe micul paj cu privirea strălucitoare.

Îl caută pe Delfin. Șovăie în fața lui Clermont, apoi, zărindu-l pe Carol, se îndreaptă spre el și îngenunchează. Cum l-a recunoscut? După nasul greoi, după gura cu colțurile lăsate, după craniul ras sau picioarele sucite înăuntru? El însă n-o recunoaște. Nu vede decât un băiețandru care vrea

să treacă drept fecioară, drept o iluminată care invocă legături de fiecare zi cu sfinții din rai.

Cu toate acestea, micul paj îi transmite deja un strop din puterea lui de convingere acestei umbre de rege. Cu o frază doar, a măturat îndoielile care planau deasupră-i asemenea unui stol de vulturi. Îți spun de la Dumnezeu că tu ești adevăratul moștenitor al Franței și fiu de rege și că am fost trimisă pentru a te însoți la Reims, ca acolo să fii încoronat și să primești consacrarea. Atât de multă căldură nu poate să rămână fără efect. Chipul lui Carol prinde o ușoară roșeață, iar ochii îi strălucesc de plăcere. În Ioana el s-a recunoscut pe sine însuși, rege de la Dumnezeu. Acum însă mai lipsește ca, la rândul său, regele s-o recunoască pe ea.

— Spui, Ioana din Domrémy, că ești fată și trimisă a Domnului, rostește el. Ești gata să te supui încercărilor pe care am să ți le hotărăsc?

— Voi porunciți, seniore, iar Ioana ascultă, răspunde ea.

Ea seamănă atât de mult cu un băiat, îi explică regele, încât vrea să fie cercetată de două persoane respectabile aflate aici de față: Ioana din Preuilly, doamnă de Gaucourt, și Ioana din Mortemer, doamnă de Trêves.

Sărmana Ioana! Era pentru prima dată când urma să i se dea jos pantalonii. Din păcate, nu avea să fie și ultima oară. În așteptare, cele două matroane își umflă pieptul, enorme și înzorzonate. Mâinile lor grele, acoperite cu inele, se mângâie una pe alta înainte de a pipăi pântecele feciorelnic și coapsele de călăreț ale micului paj.

Cealaltă încercare va fi să dea răspuns la câteva întrebări legate de religie unor oameni ai Bisericii, clerici și teologi, care se vor întruni în acest scop în bunul oraș Poitiers.

Astfel Ioana l-a recunoscut pe Carol, care prin ea s-a recunoscut pe el însuși. Dar ca s-o recunoască la rândul lui pe Ioana, regele așteaptă o

expertiză a sexului și a inimii ei. Există totuși cineva care a recunoscut-o pe Ioana de la prima privire, încă de la intrarea ei în sala tronului. Acela este Gilles. Da, a recunoscut într-o clipită în ea tot ceea ce iubește, tot ceea ce așteaptă dintotdeauna: un băiat, un tovarăș de arme și de joc, și în același timp o femeie, pe deasupra o sfântă aureolată de lumină. Este un adevărat miracol că aceste calități așa de rare și așa de puțin compatibile între ele se găsesc reunite într-o singură ființă. Și miracolul continuă, când îl aude pe Delfin sfârșind audiența cu aceste cuvinte:

— Pentru moment, Ioana, te încredințez vărului meu, ducele d'Alençon, și credinciosului meu senior de Rais, care vor avea grijă de tine.

Din ziua aceea, Delfinul a dispus ca Ioana să locuiască într-un turn al castelului Couldray și să aibă în serviciul ei câteva femei și un paj, Ludovic de Coûtes, doar cu puțin mai tânăr ca ea, de vreme ce avea atunci paisprezece ani.

Dimineața, asista la liturghie împreună cu Delfinul. În restul timpului, își măsura puterile cu însoțitorii ei, Ioan d'Alençon și Gilles de Rais, și nu rareori ieșea învingătoare la oină, la întrecerea în săbii, la lance sau la tragerea cu arcul.

Într-o zi, uitându-se la ea cum făcea acrobații pe un cal în galop, d'Alençon îi spuse lui Rais:

— Deloc nu mă mir că e fecioară. Nici unui bărbat nu i-ar trece prin cap să se-apropie de ea – sau ar face-o doar dacă-i plac băieții.

Cuvintele astea au părut să-l jignească pe Rais, și el a replicat de îndată:

— Recunosc că mă uimești, vere. Cineva căruia-i plac băieții socoate că pentru iubire nimic nu-i pe potriva unui băiat, a unuia adevărat. Dar cu siguranță există altceva la Ioana care-i explică fecioria.

— Ce altceva?

— Oare nu vezi puritatea care-i radiază din chip? Din întregul ei trup? întreaga ei carne are o

inocență vădită și asta descurajează cu desăvârșire cuvintele necuviincioase și pornirile spre intimitate. E vorba, da, de o inocență copilărească și de încă ceva, nu știu cum să-i spun: o lumină care nu-i de pe pământul ăsta.

— O lumină din cer? întrebă cercetător d'Alençon, ridicând din sprâncene.

— Din cer, chiar așa. Dacă Ioana nu-i nici fată, nici băiat înseamnă, nu-i așa, că este un înger.

Au tăcut, uitându-se la Ioana care zâmbea, ridicată în picioare, cu brațele în cruce, pe crupa calului avântat într-un galop întins. Părea într-adevăr că plutește pe aripi nevăzute, deasupra animalului care lovea cu furie pământul cu cele patru potcoave ale sale.

Multe blestemății s-au mai spus despre primii ani ai lui Gilles, în virtutea greșelii obișnuite care proiectează viitorul în trecut. Pentru că se știa care i-a fost sfârșitul, oamenii au socotit că trebuia neapărat să fi fost un copil vicios, un adolescent pervers, un tânăr plin de cruzime. S-au complăcut să imagineze toate semnele înainte-mergătoare care i-ar fi vestit crimele maturității. Numai că, în absența oricărui document, ne este permis să susținem contrariul acestei tradiții a „monstrului-în-față". Vom porni, așadar, de la ideea că, înaintea acestei fatidice întâlniri de la Chinon, Gilles de Rais fusese un băiat de treabă, nici mai bun, nici mai rău decât alții, cu o inteligență mediocră, dar profund credincios – într-o epocă în care era ceva obișnuit să întreții relații cotidiene cu Dumnezeu, Isus, Fecioara și sfinții – și hărăzit, mai la urma urmei, să aibă soarta unui mare nobil de țară într-un ținut cu deosebire primitiv.

Se născuse în noiembrie 1404 în Turnul Negru al fortăreței Champtocé, pe malul Loarei. Proprietarul domeniului, bunicul său din partea mamei, Ioan de Craon, își conducea afacerile cu o brutalitate și o lipsă de scrupule extraordinar de eficiente în timpurile acelea pline de violență. La unsprezece primăveri, Gilles se vede lipsit, în decursul unui singur an, și de mamă, și de tată. Craon rupe testamentul ginerelui său și își atribuie tutela nepotului, precum și administrarea averii lui. El va avea o idee fixă: aceea de a-l uni pe băiat cu una dintre marile averi ale ținutului. La treisprezece ani, Gilles se vede astfel logodit cu Ioana Peynel, orfană în vârstă de patru ani și una dintre cele mai bogate moștenitoare din Normandia. Ca să obțină logodna, Craon a trebuit să plătească datoriile care-l împovărau pe tutorele fetei. Numai că Parlamentul din Paris a fost împotriva căsătoriei: a decretat că se amână până când fetița ajunge la majorat. Doi ani mai târziu, altă combinație eșua, mai rodnică încă, de vreme

ce era vorba chiar de nepoata lui Ioan al V-lea, ducele Bretaniei. În sfârșit, Gilles împlinise șaisprezece ani când bunicul său dă o mare lovitură, de astă dată încununată de succes. Prada se numește Catherine de Thouars, și în chip fericit moșiile ei din Poitou se învecinează cu domeniile baroniale de Rais. Nu prea ar fi speranțe ca tatăl să accepte această unire – la urma urmei incestuoasă, întrucât tinerii sunt veri, dar el tocmai e plecat la război, în Champagne. La sfârșitul lui noiembrie 1420, Craon pune la cale răpirea logodnicei de către pretendentul înarmat. Gilles se amuză de expediția asta, mai curând caraghioasă decât periculoasă, și de urmările ei romanești: căsătorie secretă în afara granițelor parohiale ale celor doi soți, amenințări lipsite de consecințe din partea episcopului de Angers, intervenție la curtea de la Roma, recunoașterea greșelii, iertare, binecuvântare nupțială solemnă în biserica Saint-Maurille-de-Chalonnes.

În scurt timp însă Gilles își dă seama că nu are nimic de așteptat de la fata asta greoaie, leneșă și obeză, care nu-i poate fi de niciun folos la vânătoare sau la turniruri, înspăimântată de arme, de cai, de vânat, într-un. Cuvânt de tot, îi vor trebui nouă ani ca să-i facă un copil, iar apoi o uită în castelul Pouzauges. La Chinon, descoperă în Ioana opusul Catherinei, din toate punctele de vedere. În Fecioară găsește el unirea amețitoare și primejdioasă dintre război și sfințenie.

Căci apariția Ioanei la curtea Delfinului nu înseamnă altceva decât reînceperea războiului.

Fecioara a răspuns cu inima neprihănită la întrebările puse de teologi, la Poitiers. „Până la urmă, învățații au hotărât că într-însa nu sălășluia nimic rău sau potrivnic credinței catolice și, luând în seamă nevoia în care se aflau regele și regatul, căci regele și locuitorii care-i erau credincioși erau atunci în deznădăjduire și nu puteau spera ajutor de niciun fel decât dacă le venea de la Dumnezeu,

că regele putea să se folosească de sprijinul ei.” Așa a scris Ioana Berbin, avocat al Parlamentului[1].

De-acum ea are mână liberă și începe prin a le trimite o solie englezilor: să treacă înapoi Canalul Mânecii și să se ducă de unde au venit, dacă nu vor să se căiască amarnic.

Este pentru prima dată când Ioana li se face direct cunoscută. A, iată că se adeveresc zvonurile ce se tot auzeau de la o vreme, despre o vrăjitoare care l-ar fi fermecat pe falsul rege de la Bourges. *Damn the witch!*

Toată lumea pleacă la Tours, unde au loc înfierbântate pregătiri de luptă. Delfinul adună o armată. Pentru Ioana se fabrică o armură albă și un stindard având pictată pe el imaginea Mântuitorului, așezat pe nourii cerului și binecuvântând o floare de crin pe care un înger l-o închină. Vocile i-au indicat drept hărăzită ei o sabie străveche, neștiută de nimeni, îngropată în spatele altarului din biserica Sainte-Catherine-de-Fierbois. Imediat este trimis un om la Fierbois. Omul sapă și dezgroapă sabia, ruginită ce-i drept, dar altminteri în stare perfectă.

În toată această forfotă în care se amestecă politica, preparativele în vederea unei campanii militare și miraculosul creștin, Gilles conduce mișcările ca un prieten devotat, priceput și prompt. Este bărbat și este un profesionist al armelor. O urmează pe Ioana așa cum trupul ascultă de suflet, așa cum ea însăși ascultă de „vocile” ei. Uneori seara vorbesc despre aceste voci, după ce s-a dat stingerea și s-a făcut liniște în tabără, iar ei rămân între patru ochi. Asemenea Ioanei, asemenea celor mai mulți bărbați și femei din vremea aceea, Gilles trăiește la hotarul dintre natural și supranatural. Numai că experiența și înclinațiile sale firești îl fac să nălucească mai curând demoni și spirite necurate decât sfinți și îngeri păzitori.

— Și eu cred, ca și tine, îi spuse el într-o noapte, că trăim înconjurați de îngeri și de sfinți. Mai cred

că niciodată nu lipsesc diavolii și zânele rele, care vor să ne împingă la greșeală pe drumul răului. Pe tine, Ioana, te-am auzit spunând că ei îți vorbesc și că tot ceea ce faci se trage de la vocile de mai presus de fire pe care le auzi.

— Diavoli și zâne rele dintre cei de care ai pomenit n-am întâlnit până-n ziua de azi, răspunde ea. Dar cine știe ce mă mai poate aștepta și pe mine!

Lui Gilles, crescut în umbra umedă a unei fortărețe, îi vine greu să-și închipuie copilăria ei la țară, deschisă tuturor meteorilor.

— Dar în crânguri sau în peșterile ascunse de rădăcini, săpate în coasta povârnișurilor, insistă el, tu, care ai păzit vitele, trebuie să știi bine că există pitici și lemuri, strigoi făcători de farmece.

Într-adevăr, Ioana își aduce aminte:

— Da, aproape de orașul meu, Domrémy, este un copac căruia i se spune Copacul Doamnelor. E un fag bătrân, de multe sute de ani. Primăvara e frumos ca un crin, ramurile-i ajung până la pământ. Sunt și unii care-i zic Copacul Zânelor. Sub crengi adăpostește un izvor. Bolnavii de friguri vin de beau apă de la izvorul ăsta și se fac bine. În mai, luna Mariei, băieții și fetele din Domrémy împodobesc cu ghirlande crengile Copacului Doamnelor. Întinde o față de masă lângă izvor și mănâncă împreună. După aceea se joacă și dansează. Am făcut și eu asta cu prietenele mele, dar nici n-am văzut, nici n-am auzit vreodată de vreun pitic ori altă făptură a Diavolului.

Asemenea dulce inocență îl uimește pe Gilles, fără a reuși să-l și convingă.

— Totuși Diavolul și supușii lui există. Uneori îi simt cum mă ating ușor și-mi șoptesc lucruri nedeslușite pe care nu le înțeleg și tremur de spaimă să nu le înțeleg odată. Doar și tu auzi voci.

— Da, prima dată s-a întâmplat când aveam treisprezece ani. A venit o voce pe la amiază, în vreme de vară, în grădina tatălui meu. Am auzit

cum vocea venea dinspre biserică. La început, mi-a fost foarte frică. Pe urmă însă, mi-am dat seama că era vocea unui înger, și că era chiar a Sfântului Mihail. Mi-a spus că Sfânta Ecaterina și Sfânta Margareta vor veni la mine, că trebuie să ascult de sfaturile lor și să cred că poruncile lor vin de la Dumnezeu.

— Ce porunci și sfaturi ți-au dat vocile?

— Mi-au spus în primul rând să fiu copilă cuminte și că Dumnezeu mă va ajuta. După aceea mi-au vorbit despre restriștea mare care era asupra regatului Franței, și că trebuia să-i vin în ajutor regelui meu.

— I-ai spus preotului tău ceva despre viziuni?

— Cu el n-am vorbit, nu i-am spus decât lui Robert de Baudricourt, guvernatorul orașului Vaucouleurs, și regelui meu. Vocile nu m-au ținut să păstrez secretul, dar mă temeam mult să-mi dezvălui planurile, ca să nu afle burgunzii și ca să nu afle tatăl meu, care nu m-ar fi lăsat să plec la drum.

— Și cum ai reușit totuși să pleci din Domrémy fără să se dea alarma?

— M-am dus la unchiul meu, Durand Laxart, om însemnat în Durey-le-Petit, la o aruncătură de băț de Vaucouleurs. I-am spus că voiam să ajung în Franța, la Delfin, să fac să fie încoronat, căci a fost scris că Franța va fi pierdută printr-o femeie[2] și salvată printr-o fecioară. Durând m-a condus la cavalerul de Baudricourt.

— Iar comandantul Baudricourt ce i-a zis unchiului tău, Durând?

— Robert acesta i-a spus unchiului să mă ducă înapoi la casa tatălui meu, dar numai după ce o să mă învețe bine minte, trăgându-mi câteva palme.

— Ceea ce s-a și petrecut.

— Da, asta s-a și petrecut. Dar șase luni mai târziu, eram din nou acolo, iar de data asta Baudricourt s-a lăsat înduplecat. Oamenii din Vaucouleurs mi-au dat haine băiețești pe care nu

le-am mai lepădat de atunci. Și mi-au cumpărat un cal, pentru prețul de doisprezece franci.

— Și vocile, în vremea asta?

— Ele nu-mi lăsau niciun răgaz, mă încurajau și-mi dădeau avânt mereu.

Gilles, care datorită uriașei sale avuții nu cunoaște alte mijloace decât violența și uneltirile pentru a atinge ținte adesea derizorii, este uluit să vadă cum atâta fragilitate și candoare făceau să se plece în fața lor toate împotrivirile, toate scepticismele, unindu-le într-un proiect grandios.

— Atunci, încheie el, avem Copacul Zânelor care nu spune nimic, iar dinspre biserică vocile care te povățuiesc. Cred, Ioana, că fiecare are vocile sale. Voci bune și voci rele. Eu sunt tăurașul din Champtocé, născut în Turnul Negru al fortăreței. M-a crescut bunicul meu, Ioan de Craon, care senior, care-a fost totodată un aventurier scelerat, în tinerețea mea, n-am auzit alte voci decât pe cele ale răului și-ale păcatului. Ai apărut tu, Ioana, nu numai ca să-l salvezi pe delfinul Carol laolaltă cu regatul lui. Izbăvește-l și pe tânărul senior Gilles de Rais! Fă-l să audă vocea ta! Eu nu mai vreau să mă despart de tine. Ești o sfântă, Ioana, fa-mă să fiu și eu sfânt!

Și a fost război.

Vineri 29 aprilie 1429, Gilles și Ioana intră în Orléans, întâmpinați de o mulțime în delir, „ce purta număr mare de torțe și atâta se veselea, de parcă oamenii l-ar fi văzut pe Domnul pogorându-Se în mijlocul lor”, cum scria cineva aflat la fața locului.

Miercuri 11 mai, cei doi se duc la Loches unde se afla Delfinul, ca să-i vestească oficial eliberarea Orléans-ului și să-l convingă să meargă la Reims pentru a fi uns rege. Sâmbătă 18 iunie, englezii sunt zdrobiți la Patay, iar comandantul lor, John de Talbot, luat prizonier. Orașele Auxerre, Troyes și Châlons trec de partea Delfinului și trimit alaiuri pentru a-i cinsti încoronarea.

Catedrala Notre-Dame-de-Reims este leagănul monarhiei franceze. Sfânta Fiolă, care conține un mir, un ulei inepuizabil, se păstrează în Biserica Saint-Remy. În anul 496, Remy a primit-o cu adevărat de la o pasăre venită din cer ca să-l ungă pe Clovis, primul rege creștin. Gilles de Rais este trimisul de onoare care trebuie să aducă Fiola, așa cum se cuvine, după un ritual milenar[3]. Ceremonia are loc la 17 iulie 1429. Avându-i pe Ioana la dreapta sa și pe Gilles la stânga, viitorul rege îngenunchează pe treptele altarului. În jurul lui s-ar fi cuvenit să stea cei doisprezece *pair*-i ai regatului, dar unii sunt absenți, sunt trădări la mijloc. Așa se face că ducele d’Alençon îl înlocuiește pe ducele de Burgundia, care s-a dat de partea englezilor. Arhiepiscopul săvârșește ceremonia. Sir d’Albret poartă sabia, Fecioara își înalță flamura cât mai sus. D’Alençon îl învestește cavaler pe Delfin, dându-i atingerea ceremonială. Arhiepiscopul îl unge cu mir și-l încoronează pe regele cel nou. Atunci Ioana i se aruncă la picioare, îi îmbrățișează genunchii și rostește plângând: „Bunule rege, iată s-a plinit voia lui Dumnezeu ca tu să mergi la Reims pentru a-ți primi coroana,

încât toată lumea să știe că tu ești singurul rege adevărat”.

După această apoteoză însă, nu va mai fi decât ruină, declin, înfrângere și oroare. Carol se lasă în voia apatiei lui naturale, deși pretutindeni pe unde trece mulțimea îi arată entuziasm, iar Ioana îl încurajează și-l îmboldește să pornească spre Paris. Mereu au loc amânări, mereu flecăreli diplomatice, și au ajuns să aștepte luna septembrie ca să atace în sfârșit capitala. În fine, pe 7 ale lunii, douăsprezece mii de oșteni din Armagnac iau cu asalt porțile Saint-Honoré și Saint-Denis, comandanți de Gilles și Ioana, cu care de război sau șarete pline cu legături de crengi și fașine pentru astupat șanțurile. Ioana îi somează pe asediați să se predea.

— Supuneți-vă neîntârziat, în numele lui Isus, închinați-vă regelui Carol!

Din înaltul meterezelor, i se răspunde cu o ploaie de proiectile și șuvoaie de ocări.

— Văcăriță destrăbălată, stricato! Să fie cei din Armagnac bărbați, nu te-ai mai lăuda cu fecioria!

Primul șanț, care este secat, a fost trecut. Al doilea este enorm: cincizeci de picioare umplute de apele adânci ale Senei. Ioana e prima lângă mal. Înaintează în apă încercând adâncimea cu prăjina steagului, ca să găsească cel mai bun vad de trecere. Dacă e necesar, o să fie răsturnate carele. Pontonierii se agită sub averse de săgeți trase de arcuri și arbalete. Dintr-odată, o săgeată rotitoare de arbaletă străpunge piciorul omului care purta drapelul Ioanei. Stegarul își ridică viziera căștii și se apleacă să-și cerceteze rana. Atunci o a doua săgeată îl lovește în mijlocul frunții, și el se prăbușește cu fața în jos. Ioana ridică steagul căzut, dar imediat este și ea atinsă, deasupra genunchiului. Domnul de Gaucourt o trage înapoi, în ciuda protestelor ei. Se împotrivește din toate puterile.

— Trebuie să înaintăm și să trecem șanțurile. Parisul e aproape al nostru.

Gancourt o înștiințează că d'Alençon și Clermont au fost alungați de pe pozițiile ocupate în piața de porci, de unde dominau situația. Ea însăși are nevoie să-i fie pansată rana, iar soarele coboară spre apus. Luptele vor reîncepe a doua zi.

— Mâine, mereu mâine! Sunt luni întregi de când așteptăm să se facă mâine. Dar eu știu că trebuie să mă mișc repede. Zilele-mi sunt numărate. Mai am un an, atâta doar.

Culcată pe un pat de campanie în cortul ei, Ioana nici nu se uită la piciorul rănit, la plaga urâtă de unde sângele i se scurge pe genunchi. Nu se gândește decât la ziua asta pierdută.

— Ne-am retras, când puteam cuceri pe toată linia! Orașul era luat.

Spițeri și felceri năvălesc în cort ca să-i îngrijească rana. Îi gonește cu furie.

— Plecați! Pieriți de-aici cu toții! N-am nevoie nici de unsori, nici de grăsime de marmotă, nici de tiriacă sau altceva care să mă vindec. Domnul dimpreună cu sfinții vor avea grijă de rana mea.

Medicii s-au dat îndărăt, îmbulzindu-se să iasă din cort. Un bărbat a rămas totuși – Gilles, așezat pe-o tobă înaltă dintre cele ale pedestrașilor mercenari nemți. După o tăcere lungă, se hotărăște să vorbească.

— Te stăpânește încă febra luptei, spune el. Încă nu simți durerea. O să-ți revii cam într-un ceas. Atunci va începe să te doară. O să te doară toată noaptea.

— Am să sufăr, dacă așa vrea Dumnezeu. Toată bucuria și toată durerea vin de la Dumnezeu. Ce cauți aici?

Gilles se uita la ea zâmbind vag.

— Te privesc. Îmi încălzesc inima cu prezența ta.

— Mă iei drept o grămadă de jar?

— Este un foc în tine. Îl cred de la Dumnezeu, dar poate că e un foc de iad. Binele și răul sunt totdeauna aproape unul de altul. Dintre toate creaturile, cea mai asemănătoare cu Dumnezeu era Lucifer.

— Pentru un cavaler în război, îmi pari destul de teolog. Soții tăi zic că nu ai mai multă minte decât un tăuraș de doi ani.

— Adevărat. Nu-mi trec prea multe lucruri prin cap. Nu sunt nici învățat, nici filosof, abia știu să scriu și să citesc. Numai că, de când ai apărut tu la Chinon, anul ăsta pe 25 februarie, singurul gând pe care-l poate cuprinde bietul meu cap se numește Ioana.

Brusc, Ioana îl privește bănuitor.

— Nu cumva să-ncepi să-mi faci curte, tăurașule. Ioana nu-i din cele pe care le tăvălesc ostașii pe marginea șanțului.

Gilles s-a ridicat și vine să se lase în genunchi în fața ei.

— Să nu te temi de nimic, Ioana. Te iubesc pentru ceea ce ești. Fecioara din Orléans. Fata-băiat care a salvat Franța și-a făcut să fie încoronat regele. Bunul tovarăș de arme cu care i-am izbit pe dușmani, umăr la umăr, la Patay. Ce strașnic i-am mai bătut, nenorociții!

La amintirile astea, Ioana nu-și poate reține zâmbetul.

— Dar mai cu seamă te iubesc pentru curățenia care este în tine și pe care nimic n-o poate umbri.

Lăsând capul în jos, ochii în cad pe rana ei.

— Mi-ai îngădui oare singurul sărut pe care ți-l cer?

Se înclină și își apasă lung buzele pe rana deschisă.

Apoi se ridică și își trece limba peste buze.

— M-am împărtășit din sângele tău. Sunt legat de tine pentru totdeauna. De-acum înainte am să te urmez oriunde te-ai duce. În cer sau în iad.

Ioana se scutură și se ridică.

— Înainte de-a merge în cer sau în iad, eu una vreau să merg la Paris!

Ca pentru a-i răspunde, în cort dă năvală un ofițer.

— Din porunca regelui, vă fac cunoscut că s-a sunat retragerea. Suita regelui a părăsit înălțimile de la Montmartre și se îndreaptă spre Saint-Denis. Mâine se va retrage către țărmurile Loarei.

Ioanei nu-i vine să-și creadă urechilor.

— În zori, putem încerca un asalt în aval de insula Saint-Denis, trecând pe podul de vase. Montmorency are niște complici pe-acolo. Îi vom oferi regelui capitala pe tavă!

Dar nu sunt decât visuri. Ofițerul trebuie să-i mărturisească Ioanei că în două ore podul de vase nu va mai exista. Din ordinul regelui, construcția tocmai se demontează.

Copleșită, Ioana tace. De șase luni deja, își cunoaște suveranul, îi știe cedările, micile trădări care, tot acumulându-se, seamănă din ce în ce mai mult cu o trădare pur și simplu.

— Dumnezeule, suspină ea, de ce oare Carol vrea cu-atâta sălbatică încăpățânare să se ducă înapoi, la cămăruțele acelea ale curții lui?

Gilles însă abia-abia dacă a înregistrat întâmplările cumplite din jur. Nu-l interesează nici Parisul, nici gloria regelui Franței.

— Peste tot am să merg după tine, Ioana, repetă el, în cer sau în iad!

Și așa trece toamna, apoi iarna. Ioana, care știe că nu are decât un an înaintea ei – un an, nimic mai mult, își roade hățurile zăbovind degeaba la această curte a tuturor visătoriilor și ușurătăților. Au despărțit-o de d'Alençon, trimis în Normandia. Gilles dispare și el în mod misterios. Ioana călătorește în urma regelui de la un castel la altul, la Bourges, Sully, Montfaucon-en-Berry. Ca să-și amăgească setea de acțiune, pornește asediul de la Saint-Pierre-le-Mountiers, care e o izbândă, apoi pe cel de la Charité-sur-Loire – de data asta, un eșec. Regele o răsfață. Îi face zestre, o înnobilează, le acordă scutire de impozite locuitorilor din Greux și Domrémy. Și așa se ajunge la drama de la Compiègne.

Pe 23 mai 1430, Ioana s-a dus în acest oraș însoțită de trei sau patru sute de oșteni, cu intenția de a-i ține piept ducelui de Burgundia, care se pregătea să-l atace. Pe 24 dimineața, e înștiințată că înfruntări puternice între trupe au loc în fața cetății. Ioana se aruncă în vălmășag și se ia după un detașament de burgunzi puși pe fugă. Nu dă ascultare oamenilor ei, care o imploră să nu se aventureze prea adânc pe terenul dușmanului. Când în sfârșit vrea s-o pornească înapoi, e prea târziu. Retragerea îi este tăiată. Se bate cu îndârjire ca să-și croiască drum până la podul mobil. Căpitanul locului, Guillaume de Flavy, văzând din interior cât de mare e mulțimea burgunzilor și-a englezilor care dau năvală, ordonă să se ridice podul și să se închidă poarta. Un arcaș se agață de mantia scurtă țesută cu fir aurit purtată de Ioana și așa o răstoarnă de pe cal. Aventura s-a încheiat. Ea va fi durat mai puțin de optsprezece luni. Încep patimile de lacrimi, de noroi și de sânge care aveau să se sfârșească la 30 mai 1431, într-o miercuri, pe rugul din Rouen.

În această vreme, Gilles se retrăsese pe domeniile lui vandeene. Nu-i păsa nici cât negru sub unghie de bastonul de mareșal al Franței oferit

de rege ca răsplată pentru serviciile aduse. Nu-l interesează nici războiul, nici politica. Tot ce-l interesează e evoluția unei aventuri personale și mistice începute în ziua întâlnirii sale cu Ioana. Or, se pare că, de la eșecul suferit în fața Parisului, starea de grație în care trăise Ioana și pe care-l făcuse s-o împărtășească și el se terminase. Înspăimântător necaz, căci el este una cu Ioana, și dacă trebuie o va urma și-n iad. Până una-alta, își ostoiește melancolia făcând ce face și regele, ce fac cei mai mulți dintre nobilii timpului: se mișcă însoțit de mare alai de la o fortăreață la alta, de la o reședință la alta. Țăranii și tăietorii de lemne privesc cu gura căscată cum trece cortegiul somptuos de militari și prelați, urmat de un șir impresionant de căruțe. Nu, nu-i vorba de o expediție războinică. E doar seniorul de Rais, cu suita și intendența sa, care se mută de la Champtocé la Machecoul și de la Tiffauges la Pouzauges. Posesiunile domnului de Rais sunt atât de întinse și atât de numeroase îi sunt sălașurile de reședință, încât i-ar fi cu siguranță posibil să întreprindă multă vreme acest gen de deplasări fără să se întoarcă în același loc.

Preumblările încetează totuși într-o zi. O imagine colportată din gură în gură, din Compiegne până în Vandeea, a ajuns la Gilles și s-a întipărit în creierul lui cuprins de fierbințeală: Ioana, pe care un arcaș atârnat de pelerinuța ei de mătase o răstoarnă de pe cal. Ioana la pământ și pedestrimea burgundă azvârlindu-se asupra ei.

Gilles simte că trebuie să intre în joc. Unde se găsea oare în acel moment curtea Franței? La Sully-sur-Loire, domeniu al cărui castel îi aparține lui Georges de la Tremouille, aflat în grațiile regelui, dar dintotdeauna invidios pe gloria Ioanei. Gilles se repede la curte și cere întâi să fie primit de către soacra regelui, Yolande d'Aragon. Este o înaltă aristocrată. Îl tratează cu o familiaritate jucăușă pe acest mareșal al Franței, care își

îngăduie să prefere retragerea în solitudine pe pământurile sale unei șederi la curtea fojgăitoare de intrigi. Arborează un aer grațios:

— O, seniorul de Rais! Ce surpriză! A trecut mai bine de un an de când ați dispărut. Chiar ieri-seară se vorbea aici despre dumneavoastră. Ne imaginam că sunteți ascuns undeva prin pădurile Domniei Voastre, ca un mistreț. Ce-ați făcut atâta vreme? Și ce v-a decis să vă părăsiți vizuina?

— Doamnă, răspunde Gilles, ceea ce m-a făcut să ies din vizuină sunt veștile rele despre Ioana, care au ajuns până la mine.

„Asta era, bineînțeles, reflectează Yolande. Acești doi necioplиți țin mereu unul cu altul!”

— Sărmana micuță, sărmana Ioana! exclamă ea.

— 1 se face cu rea-credință un proces la Rouen și se unelteşte pieirea ei.

— Expediția asta la Compiègne, ce nenorocire! se lamentează mama reginei. Dar știți, desigur, Ioana a pornit la luptă fără ordinul lui Carol, cu niște oșteni recrutați de ea însăși. Carol nu mai voia să-i încredințeze comanda nici unei trupe. Ce idee, gândiți-vă, mareșale de Rais, o păstoriță care ascultă de niște voci venite din cer!

— Totuși, doamnă, la chemarea acestor voci a eliberat ea orașul Orléans și a făcut să fie încoronat regele Carol la Reims, amintește Gilles, lipsit fără îndoială de orice tact.

— Bineînțeles, bineînțeles, dar o politică nu se întemeiază pe miracole. Ioana a dat greș în fața Parisului. Mereu cu urechea la vocile ei, nu mai auzea niciun sfat, nicio poruncă. Vă amintiți, poate, singură a spus că era necesar să se acționeze cu grabă, căci ea nu avea să rămână printre noi mai mult de un an. Ei bine, anul s-a sfârșit!

— Doamnă, când Carol a fost uns rege la Reims, Ioana a stat la dreapta lui. Eu am stat la stânga. Acum Ioana este prizoniera englezilor care-i pregătesc moartea. Am venit să-l întreb pe rege ce planuri are pentru a o salva.

Yolande e cu totul contrariată. „Cu siguranță, asemenea șefi războinici sunt tare stingheritori la vreme de pace! Ăsta de-aici cel puțin, bine ar face să nu mai iasă nicicând din codrii lui vandeeni.”

— Carol e foarte ocupat, murmură ea. Mă tem că o să fiți dezamăgit…

Gilles insistă, cu stângăcie greoaie:

— Am bani, oameni, cai. Mai cu seamă, am voința de a salva pe Ioana.

Yolande scoate un suspin de plictiseală.

— Ioana s-a condamnat de una singură. N-o să vă fie ușor!

Scena următoare ni-l arată în preajma regelui. A găsit un argument juridic pe care, după toate aparențele, îl socotește fără replică.

— Sire, Ioana este judecată de către Pierre Cauchon, episcop de Beauvais. Episcopul de Beauvais depinde de arhiepiscopul de Reims, monseniorul Regnault, consilierul vostru. În virtutea privilegiului pe care-l are, monseniorul Regnault trebuie să-i ceară subordonatului său, Cauchon, să-i arate documentele procesului.

Gest evaziv din partea lui Carol, care privește pe fereastră mângâind o cățelușă ogar albă.

Disperat, Gilles, coboară scările castelului. A ajuns în curte, i se aduce calul. Când dă să încalece, apare un soldat bătrân părând deopotrivă de însingurat. Gilles se uită la el și chipul i se luminează. Este chiar La Hire, vechiul lui tovarăș de arme. Cei doi se îmbrățișează.

— Încotro o apucă mareșalul meu? întrebă La Hire.

— Mareșalul tău se întoarce să se-ngroape la el acasă, răspunde Gilles. Aici nu e nimeni, înțelegi, nici țipenie de om!

— Nu e nimeni?

— Nimeni care să mă ajute s-o smulg pe Ioana din mâinile englezilor. I-am pledat cauza pe lângă regina-mamă, pe lângă rege: urechi astupate, priviri distrate, guri mincinoase. Nimeni!

— Cum adică nimeni? Eu nu sunt aici?

— Tu?

— Eu, mareșale! Trebuie să mergem împreună. Ioana nu se va mira defel văzându-i pe camaradul ei Gilles și pe bătrânul companion La Hire. „Iată-vă, în sfârșit! va spune ea. Vă așteptam. Ați cam petrecut pe drum, se vede!”

Gilles își conduce tovarășul spre o masă de han.

— Ce-i sigur e că n-o să petrecem pe drum, spune el. Briții au în mâini toată Normandia. Nu-i putem ataca pe față. Trebuie să născocim vicleșuguri. Să ne furișăm în pozițiile lor cu câțiva combatanți de elită.

La Hire propune două companii de veterani. El însuși a recâștigat Louviers-ul de la englezi în decembrie 1429. Ținutul a rămas la francezi, iar oamenii de acolo îl cunosc și-l iubesc. Acela va fi punctul lor de plecare pentru a da lovitura asupra orașului Rouen.

Primăvara anului 1431 a fost una dintre cele mai friguroase și mai umede din câte a înregistrat cronica. Mica trupă a lui Rais și La Hire înaintează într-un ținut răvășit de război și de ocupația străină. Peste tot nu se văd decât case distruse, stârvuri de cai, vulturi care dau roată locurilor. Din când în când trebuie să se ascundă din calea câte unui detașament englez. Dacă dușmanul nu e foarte numeros, îl atacă, dar asta se soldează cu pierderi și ele sunt ireparabile. În ciuda câtorva lovituri norocoase, oamenii lui Rais și La Hire sunt decimați. Când ajung la Rouen, paza orașului se dovedește de nestrăpuns. Trebuie să se împrăștie, să acționeze disimulat, travestindu-se. Gilles reușește să pătrundă în oraș cu un singur însoțitor. Nu mai putea Zăbovi: se răspândise zvonul că Ioana fusese condamnată la ardere pe rug și că avea să fie sacrificată în cursul acelei săptămâni. Rănit și zdrențăros, Gilles nici nu mai trebuie să se deghizeze ca să fie luat drept un vagabond. Pierdut în mulțime, el asistă la pregătirile în vederea supliciului, cu inima zdrobită de ură și durere. În vârful unui par înfipt în rug, descifrează, scrise pe o bucată de lemn, cele șaisprezece capete de acuzare reținute împotriva Ioanei: „Ioana care și-a spus Fecioara, mincinoasă, vătămătoare, înșelătoare a oamenilor, prezicătoare, superstițioasă, hulitoare de Dumnezeu, trufașă, necredincioasă, lăudăroasă, idolatră, crudă, depravată, invocatoare a diavolilor, apostată, schismatică, eretică.” În batjocură, i s-a pus pe cap o mitră de carton care-i cade peste față. Rugul este prea înalt pentru ca gâdele s-o poată gâtui la apariția primilor vălătuci de fum, așa cum este obiceiul să se facă din milă creștinească. Ioana va trebui să îndure torturile neomenești până la sfârșit. Îndată ce o ajung primele flăcări, strigă: *Isuse! Isuse! huse!* și acest strigăt nu va înceta până la ultima-i suflare, modulat de suferință și agonie. La sfârșit, judecătorul îi poruncește gâdelui

să îi dezlege trupul pentru ca toată lumea să ia aminte la el. Și apare, suspendat pe stâlp în mijlocul norilor de fum, un biet hoit pe jumătate calcinat, țeasta cheală cu un ochi explodat înclinându-i-se pe torsul puhav, în timp ce un groaznic miros de carne arsă plutește deasupra orașului.

Gilles o ia la fugă răvășit. Străbate în goană străduțele, trece peste ziduri, sare șanțurile, se împleticește pe niște maidane. Cade, se ridică, își sfâșie fața în mărăcini, se poticnește și bâjbâie prin hârtoape, aleargă mereu și fără încetare îi răsună în cap litania diavolească a capetelor de acuzare pronunțate împotriva Ioanei, însoțită de strigătul supliciatei: *Isuse! Isuse! huse…*

Se prăbușește, cu fața înfundată în pământul negru. Până la lucirile zilei zace acolo ca mort. Atunci se ridică. Dar oricine i-ar fi văzut în momentul acela chipul ar fi înțeles că o transformare se petrecuse în el: era un chip mincinos, vătămător, hulitor, depravat, invocator al diavolilor. Asta n-a fost tot. Înfrânt, zdrobit, se va ascunde trei ani în fortărețele lui vandeene. Va deveni o omidă în coconul ei. Apoi, odată săvârșită metamorfoza malignă, va ieși dintr-însul, și un înger al iadului își va desface aripile.

Moartea lui Ioan de Craon, bunicul și tutorele lui Gilles, survenită la Champtocé pe 15 noiembrie 1432, îl face stăpân pe o avere uriașă și-i deschide câmp liber pentru orice acțiune. Relațiile între bătrân și copil fuseseră complexe, căci, dacă multă vreme banditul îmbătrânit de rele voise să vadă în moștenitorul său un discipol de tot lipsit de îndrăzneală, trebui să descopere încetul cu încetul ce figură palidă făcea el însuși față cu abisurile prin care sufletul tânărului rătăcea adesea. Totuși, bătrânul nu renunță la voința de a-i predica plicticos o ultimă dată, cu autoritatea pe care i-o conferă patul de agonie.

— Trebuie să mă asculți în ceasul acesta, îi spuse el, pentru că am să plec.

— Toată copilăria și toată tinerețea mea v-am ascultat, răspunse Gilles, și nu sunt sigur că sfaturile pe care mi le-ați dat au fost întotdeauna bune pentru mine.

— Nu fi nerecunoscător. Am muncit cu înverșunare ca să-mi strâng averea, asta-i adevărat.

— …Cu înverșunare, violență, perfidie și fără niciun fel de scrupul, adaugă Gilles.

— …Ca să-mi strâng averea, continuă Craon fără să se lase tulburat. Dar întrucât tu ești singurul meu moștenitor, averea asta este deopotrivă a ta. Ești foarte bogat, nepoate. După moartea mea vei fi nemăsurat de bogat. Vei fi stăpân peste Blaison, Chemille, La Mothe-Achard, Ambrieres, SaintAubin-de-Fosse-Louvain, moșii care-ți vin din partea tatălui tău. Mamei tale i se datorează domeniile Briollay, Champtocé, Ingrandes, La Benate, Loroux-Botereau, Seneche, Bourgneuf și La Voulte. În sfârșit, grație căsătoriei pe care te-am făcut s-o contractezi cu moștenitoarea familiei Thouars, ai Tiffauges, Pouzauges, Chabanais, Gonfolenc, Savenay, Lambert, Gretz-sur-Maine și Châteaumorant. Cu adevărat, nepoate, ești unul dintre seniorii cei mai opulenți ai vremii tale.

Gilles nu ascultase această enumerare fastidioasă.

— După cum bine știți, nu am simț pentru chestiuni de felul ăsta.

— Te pricepi să cheltuiești mai bine decât oricine. Dar e în firea lucrurilor, nu-i așa? Nepoții risipesc ceea ce au adunat bunicii.

— Păreți să dați uitării, îi aminti Gilles, că am avut un alt învățător decât domnia voastră, o altă învățătoare, nu știu cum să spun.

Numai că bătrânul Craon, dimpotrivă, știa asta prea bine.

— Da, acea fată-băiat, zisă Fecioara, care a fost condamnată de Biserică și arsă anul trecut la Rouen? Vai, te-ai însoțit totdeauna cu personaje deplorabile!

Gilles prefera litaniile pentru Ioana-cea-cu-două-chipuri înșiruirii făcute de bunic bunurilor sale.

— Ioana cea sfântă, Ioana cea curată, Ioana victorioasă sub stindardul Sfântului Mihail! Ioana, monstrul cu chip de femeie, condamnată la foc pentru vrăjitorie, erezie, schismă, schimbarea sexului, hulă și apostazie, recită el.

— Văd că atârni năstrușnic undeva între cer și infern. Tare aș prefera să am drept urmaș un oștean dintr-o bucată, băutor strașnic, violator și mărginit ca un porc!

— Am făcut jurământ s-o urmez oriunde s-ar duce, în cer sau în iad.

— Și s-a dus pe rugul vrăjitoarelor! Tare mă înspăimânți, nepoate, să te apere Dumnezeu de excesele sfinteniei. Cât despre mine, pot să fiu acuzat că mi-am strâns averea fără să umblu cu mănuși, dar n-am omorât niciodată pe nimeni fără ca interesul meu s-o ceară neapărat. Pe când cei care omoară din motive dezinteresate… De ce s-ar mai opri de la treabă? Lăcomia e de o mie de ori mai puțin ucigătoare decât fanatismul. Și iată, acum lăcomia mea pune posibilități uriașe la

îndemâna fanatismului tău. Cutremurat mă întreb: cum o să le folosească?

Primii au aflat răspunsul la această întrebare țăranii de pe moșia Machecoul-en-Rais. Gilles a întemeiat acolo o abație colegială dedicată Sfinților Inocenți. Pentru a-i cinsti pe acești prunci omorâți din ordinul regelui Irod, nimic nu i s-a părut prea frumos sau prea scump. Optzeci de persoane – decan, cantori, arhidiaconi, vicari, ecolatri, trezorieri, coadjutori, magnific răsplătite, se consacrau memoriei lor. Ornamentele și tezaurul bisericii colegiale rivalizau cu cele ale unei catedrale. Ceremoniile și procesiunile care parcurgeau în lung și-n lat ținutul etalau un fast nemaivăzut pentru privitori. Aurul, purpura, blănurile de jder, mătăsurile, dantela, brocartul scos din sipete, toate alcătuiau o avuție demnă de chivoturile, relicvariile, potirele, sfeșnicele și cârjele ținute sus deasupra capetelor. Canonicii se înveșmântau cu *capa magna,* cantorii purtau mitra pe cap, caii înșiși înaintau împrăștiind tămâie prin mișcarea gâturilor, cu valtrapurile înzorzonate ca niște prelați.

Stăpânul domeniului acorda însă cea mai mare atenție coralei. Deopotrivă din gust personal și pentru că nimeni nu era mai potrivit decât cântăreții impuberi ca să-i onoreze pe îngerașii ieșiți din masacrul de la Betleem, Gilles nu obosea defel să-i recruteze și să-i examineze, ținând seama de voce și de tot restul, pe tinerii cântăreți ai bisericii sale colegiale. Într-adevăr, nu ajungea ca ei să aibă o voce divină, mai trebuiau și să fie divini prin chip și prin trup. Cât despre cântările pe care trebuiau să le învețe, Gilles nu cerea decât un singur lucru: să-i sfâșie inima. Și care nu era asta o pretenție de nimica toată, de vreme ce ele evocau cumplitul măcel al băiețașilor născuți odată cu Isus?

Asta nu era tot. Comandase unui meșter cunoscut, pictor de biserici, să acopere pereții capelei cu o frescă întinsă figurând acest episod sângeros din Evanghelia lui Matei. Artistul nu se

dăduse înapoi de la reprezentarea nici unui detaliu, iar evocarea făcută de el era cu atât mai izbitoare cu cât, în virtutea unei tradiții consacrate a vremii, își îmbrăcase personajele așa cum se îmbrăcau bărbații, oștenii, femeile și copiii din timpul său, și le plasase într-un sat care în principiu era Betleemul, dar în care oricine putea recunoaște casele din comuna Machecoul. Și-așa, țăranilor care se aventurau în capelă li se putea năluci a se recunoaște pe pereți, dar totodată a-i recunoaște și pe soldații de la castel, precum și pe seniorul lor Gilles de Rais sub trăsăturile necruțătorului rege al evreilor. Iar glasurile disperate ale micilor cântăreți cu fețe îngerești îl atingeau pe Gilles cu atât mai în profunzime, cu cât îi vedea pe acești copii proiectați pe fondul unui spectacol de oroare și măcel. Cu capul rezemat de o coloană, răscolit de emoție, Gilles plângea în hohote, gemând cu voce joasă, întretăiată: „Milă, milă, milă!”

Or, compasiunea pe care-o resimțea deveni atât de arzătoare, încât îi provocă remușcări și-l făcu să se destăinuiască într-o bună zi confesorului său, reverendul Eustache Blanchet.

— Părinte, îi spuse el, mila este oare un sentiment creștinesc?

Blanchet avea un suflet fără ascunzișuri și credea cu sinceritate că pentru orice întrebare privitoare la credință și la morală există un răspuns simplu și evident.

— Fără îndoială, fiule, fără îndoială, căci nu știm care că mila e sora mizericordiei și în felul acesta vara bună a carității?

Gilles își șterse lacrimile și reflectă un moment.

— Sora mizericordiei și vara bună a carității, poate, dar orișicât, rămâne un sentiment cu totul diferit. În mila pe care o resimt, ceea ce mă tulbură cel mai mult e…

Blanchet se precipită în ajutorul fiului său spiritual, care părea în pragul unei mărturisiri greu de formulat.

— Nu trebuie să șovăi, dragul meu copil, deschide-ți largă inima către confesorul tău, precum și către Sfânta Maică a ta, Biserica.

— Ceea ce mă tulbură, da, ce mă tulbură în milă este că aflu în ea o uriașă voluptate.

Dintr-odată, Blanchet simți că îl cuprinde amețeala.

— O voluptate uriașă? Poți să te explici, fiule?

— Mi-e milă de micuții care sunt înjunghiați. Plâng pentru trupurile lor fragede zvârcolindu-se. Dar în același timp, ce plăcere nespusă simt! Un copil suferind e ceva teribil de emoționant! Ce frumos e un trupușor însângerat, zvâcnind de suspinele și horcăielile agoniei!

Și-așa se făcu că Blanchet n-a mai știut ce să-i răspundă, când Gilles, înșfăcându-l de braț, aplecat spre el ca pentru a-i șopti o taină, l-a întrebat:

— Părinte, mila asta vine oare de la Dumnezeu sau de la Diavol?

Ambiguă este condiția confesorului, ambiguă uneori până la vertij! în fața penitentului, el este interpretul lui Dumnezeu. Urechea pe care o apleacă la mărturisirile, la revelațiile acestuia nu este una omenească. Așijderea, datoria secretului absolut pe care este ținut s-o respecte – și pe care nicio presiune sau ispită, nicio amenințare sau promisiune, nicio tortură nu pot s-o frângă – decurge și ea din această situație echivocă. Îndată ce-a ieșit din confesional, îndată ce și-a scos etola, confesorul redevine un om, un biet om ca oricare altul. Nu numai că nu poate divulga lucrurile tocmai auzite, dar are oare măcar dreptul să și le amintească în relațiile cu penitenții redeveniți și ei inși obișnuiți, supuși sau stăpâni? Și totuși, totuși… urechea lui de carne a ascultat și mintea își amintește!

Gilles îi făcuse lui Blanchet niște mărturisiri care, coroborate cu anumite zvonuri auzite sau cu anumite scene întrezărite, ar fi fost suficiente ca să-l lumineze pe duhovnic. Numai că Blanchet refuza să amestece lucrurile auzite la confesiune cu ceea ce îi aducea viața profană pe valurile ei necurate. Și-apoi, adevărul pe care-l simțea dându-i târcoale era atât de înfricoșător și i-ar fi impus să ia niște hotărâri atât de răscolitoare, încât prefera să se concentreze cu înfrigurare, cât mai mult timp cu putință – dar oare câte zile mai putea dura asta? – asupra îndatoririlor sale de capelan și paroh.

Totul începuse cu micii cântăreți care trebuiau recrutați și examinați pentru școala de cor a bisericii colegiale. Gilles prinsese încetul cu încetul un gust atât de pronunțat pentru genul acesta de prospecțiuni, încât ajunsese să se ocupe de ele mai mult decât îi era necesar bisericii, întrucât orice măsură, mergând până la a renunța la plăcerile vânătorii – cu loc însemnat în viața lui de mai-nainte – ca să nu mai gonească decât după un astfel de vânat, special și delicios. Și pentru că era puternic și slujit de mulți, a strâns repede în jurul

lui un grup de hăitași și de oameni gata la toate care băteau codrii și satele. Istorii fantastice începuseră să treacă din gură în gură. În imaginarul popular, scene negre și pline de cruzime se întipăreau cu forța legendelor.

De exemplu, oamenii își arătau și-și descriau unul altuia, pe fundalul unui cer de furtună, silueta întunecată a unui cavaler care trece în galop prin păduri și peste câmpuri. Traversează un cătun: locuitorii se ascund și se închid prin case. O femeie se repede după un țânc, îl prinde și-l trage în bordei. Cavalerul e înfășurat într-o mantie largă, care fâlfâie în jurul calului. Ajunge la castel și se avântă peste podul mobil în ropotul puternic al copitelor. Iată-l acum descălecat, stând neclintit, cu picioarele depărtate, în pragul sălii de arme. Se aude vocea seniorului:

— Ce-ai făcut?

Cavalerul își desface mantia. De torsul lui e agățat un copil. Cade la pământ, încearcă zăpăcit să se ridice.

— Bravo! zice vocea.

În altă versiune, seniorul și suita sa traversează în pasul lent al cailor un sătuc nenorocit. Țăranii cu expresii năuce privesc cum trece alaiul. Li se aruncă un pumn de bănuți pe care oamenii se bat. Unii vin să-i sărute mâna sau piciorul lui Gilles. Trupa trece pe lângă o ceată de copii care se joacă în praful drumului. Strunindu-și calul, Gilles se uită cu atenție pasionată la ei. Face semn valetului său, Poitou. Îi indică, din vârful biciului, pe unul dintre copii.

— Acela!

Poitou nu înțelege bine:

— Blondul de-acolo, care ține mingea?

— Nu, idiotule, roșcatul, cel care nu face nimic!

A doua zi, este văzut un cavaler care înmânează bani unor meșteșugari. Piciul roșcovan e alături, purtând o bocceluță, bucuros de plecare. Copilul este săltat pe crupă, calul pleacă la galop. Mama

își face cruce plângând. Tatăl își numără din nou banii.

Se mai povestea și despre un soi de vrăjitoare. Se numea Perrine Martin, oamenii încă o porecliseră Sperietoarea. Când apărea prin sate, ademenea câte un copilaș ca pe un pui de animal, cu vreun cozonăcel sau o bucată de slănină, ducându-l spre locuri pustii. Acolo oameni aflați la pândă se aruncau asupra lui, îl legau, îi puneau un căluș la gură și-l luau într-un sac.

Mai fusese și unul care nu voia cu niciun chip să fie prins și avea picioare sănătoase. Când părinții îl vânduseră slujitorilor lui Gilles, băiatul fugise de la casa părintească. În van îl căutaseră. Gilles, exasperat de nereușită, se aruncă pe urmele lui cu o haită de câini. Ce îmbătător e să regăsească plăcerile de-odinioară, de data asta însă pentru a vâna o pradă omenească! Totul se petrece de altfel ca într-o hăituire clasică, cu stârnirea vânatului de către gonaci, lansarea zăvozilor, începutul goanei, urmărirea cu ogari, aducerea la vad și la sfârșit încolțirea, la poalele unui fag în care copilul se cățărase.

Cea mai cumplită dintre toate aceste istorisiri colportate cu voci temătoare avea să intre mai târziu în tezaurul basmelor franceze.

Povestea începe în bordeiul amărât al familiei unui tăietor de lemne. Înăuntru mișună șapte copii, trei perechi de gemeni și un mezin așa de plăpând, încât i se spune Degețel. Părinții au fețele animalice pe care sărăcia le plămădește celor care nu sunt sfinți. Un pântece proeminent ridică șorțul pătat al femeii. Soțul o plesnește ușor peste burtă, rânjitor:

— Cum te știu, o să ne trântești din nou o pereche de năpârstoci!

Femeia îl împinge la o parte cu o scuturătură.

— Cu ăștia de-acum, or să fie nouă. Iar tu vorbești de parcă nici usturoi n-ai mâncat…

El scoate un mormăit de mascul satisfăcut:

— Doar ce te-atinge omul și gata, te-ai pornit pe plodit.

— Da, și ce facem pe urmă cu atâtea guri? i-aduce aminte nevasta.

— De-acuma-s mari. N-au decât să se descurce.

— Degețel are de-abia șase ani.

— Ni i-a trimis Domnul, poate o avea și grijă de ei. Dacă nu, să vină să-i ia!

— Știi ce, mai lasă-L în pace pe Dumnezeu!

Nu după multă vreme, toți membrii familiei se duc la cules de poame prin pădure. Animale mai mari și mai mici încremenesc brusc simțindu-i și îi pândesc printre crengi și frunzișuri. Ei rătăcesc încoace și-ncolo, fac ocoluri, revin pe urma pașilor lor. Se strâng într-o poieniță. Cu bolboroseli de grai păduratic, tatăl le împarte copiilor niște coșulețe, după aceea câteva dosuri de palmă celor care se smiorcăie că-s deja obosiți. Pe urmă toți se împrăștie să adune ciuperci și afine. Când și ultimul s-a pierdut din vedere, bărbatul îi face un semn femeii, care răspunde cu un gest de protest. O apucă cu putere de braț și o trage după el. Mai târziu copiii revin în luminiș. Sunt sfârșiți de-atâta umblet și lihniți de foame. De pretutindeni se aud strigăte de sălbăticiuni – cucuvele, vulpi, lupi – care-i umplu de spaimă. Alcătuiesc un mic pâlc vrednic de milă, așa cum stau ghemuiți lângă trunchiul unui copac uriaș. Degețel e cel mai curajos dintre ei. Se uită roată în jur, doar-doar o găsi o ieșire.

— Am să mă urc în copac, spune el. Ajutați-mă. Poate că de-acolo de sus o să zăresc vreo lumină.

Frații lui îl ajută să se cațăre pe primele crengi. De sus, reușește în curând să privească jur-împrejur pădurea cuprinsă de înserare, vălurindu-se la nesfârșit. Întrezărește totuși în depărtare, la orizont, silueta neagră și masivă a unei fortărețe. O fereastră pâlpâie cu sclipiri roșietice. Este castelul Tiffauges. Degețel coboară repede în mijlocul fraților săi.

— Suntem salvați, anunță el, am văzut într-acolo un castel mare, cu lumini aprinse. Să mergem!

Ceata se afundă în pădure, cu Degețel în frunte. După o bucată de vreme, iată-i ajunși la intrarea castelului. Dibuiesc o ușiță deasupra șanțului și bat în ea. Ca prin farmec, ușa se deschide. Unul după altul, pătrund în fortăreață. Ușa se închide în spatele lor.

Nu după multă vreme, într-o zi, Blanchet simți cu neplăcere, până în interiorul sihăstriei sale, un miros de carne carbonizată care infesta atmosfera. Ieșind, văzu că un vârtej de fum negru, aruncat de hornul cel mai solid al castelului, se abătea asupra dependințelor suflat de un vânt dinspre răsărit destul de rar în regiune. Duhoarea de stârv calcinat îi materializa atât de lămurit neliniștile, încât hotărî să-l caute imediat pe Gilles și să-i ceară pe loc explicații. Umblă îndelung după el, prin sălile și cămările de locuit ale castelului. Trebui să urce și până la o terasă mică, aflată chiar în proximitatea coșului cu pricina. Gilles se afla acolo, într-o exaltare înspăimântătoare care-l făcea să pară posedat de o obsesie întunecată.

Îndată ce-l zări pe Blanchet, se repezi asupra lui și-i puse amândouă mâinile pe umeri.

— Părinte, părinte, mirosul, îl simți? Ce-i cu mirosul ăsta? făcu el zgâlțâindu-l. Dar ce te întreb, că asta nu-ți poate aduce aminte de nimic, nu-i așa? Căci doar nu erai acolo, la Rouen. Spune-mi, spune-mi, e miros de rug sau de sfințenie?

Apoi închise ochii și începu să repete cu o voce din ce în ce mai schimbată, care se frânse într-un plânset:

— Isuse! Isuse! Isuse! Isuse!

A doua zi de dimineață, Blanchet se așternea la drum însoțit de un servitor care mâna trei catârce. Acceptase cu ușurare o misiune pe care i-o încredințase Gilles, după o noapte de delir. Se povesteau diverse minunății despre ce se petrecea departe în sud, mai exact în Toscana. Se spunea că mai mulți învățați, artiști și filosofi ar fi reușit să-și pună laolaltă puterile, cunoștințele și capacitățile lor pentru a crea o nouă vârstă de aur, care în curând avea să se răspândească în lume. Să se ducă, așadar, Blanchet să cerceteze ce e cu aceste vești! Poate că va aduce de-acolo în Vandeea vreo învățătură, vreun obiect, poate chiar vreun om în

stare să-l smulgă pe seniorul de Rais din ghearele negrelor sale himere?

Spectacolul oferit de Toscana la acel mijloc de quattrocento l-a uluit și scandalizat pe fostul învățăcel seminarist de la Saint-Malo. Fără îndoială, el nu era lipsit de oarece experiență a bogăției. Domnul de Rais, căruia-i slujea în calitate de preot și confesor deja de patru ani, era unul dintre cei mai înstăriți seniori din regatul Franței. Dar ținutul vandeean etala o sărăcie cu atât mai stridentă, cu cât în mod evident stăpânul lui îl storcea fără rușine ca să-și întrețină huzurul și cheltuielile nelegiuite. Aspectul Florenței în acel an 1439 era cu totul diferit. Acolo se părea că mulțimea este cea bogată, poporul însuși dădea impresia că jonglează cu florini. Aurul se revărsa pe toate străzile. Și ceea ce-l umplea în special de uimire pe Blanchet era că meșteșugarii lucrau, după cum limpede se vedea, doar pentru lux și frumusețe. Degeaba căuta el niște cârpaci umili, că nu găsea decât croitori eleganți învârtindu-se să pună la punct veșminte princiare. Făurarii nu băteau nici fier, nici oțel, ci cu toată evidența argint și aur. Dulgherii nu asamblau decât cupole pentru palate. Nici măcar pe brutari nu-i prindeai c-ar fi ținut pe tejghele pâine sau pesmeți, ci numai prăjituri umplute cu creme și cu miere. Era oare posibil ca toți acești oameni, până la cel mai neînsemnat pungaș și ticălos, să fie fără excepție bogați?

Aerul lui de străin și zăpăceala lui vădită atrăgeau totuși pe acest fond atenția unei faune puțin recomandabile de borfași și pierde-vară, care nu așteptau decât un moment mai potrivit ca să-l jefuiască. Ocazia se ivi atunci când Blanchet, necunoscând orașul, se pierdu pe o străduță care se înfunda. Se întoarse și voi s-o pornească înapoi. Trei indivizi cu mutre grele barau strada și se stropșeau la el într-un dialect indescifrabil. Blanchet dori să înțeleagă că i se reproșa cu tărie faptul de-a intra în fundac. Porni să se scuze pe limba lui, dar cei trei bandiți îl înconjurară și

începură să-i scotocească prin veșminte. Blanchet era disperat. Dacă striga după ajutor, mai mult ca sigur că hoții l-ar fi redus definitiv la tăcere. Stătea încremenit de spaimă, când un glas poruncitor răsună, și cele șase mâini jegoase și răschirate dispărură ca un nor de coțofene. Un necunoscut îmbrăcat cu eleganță, însoțit de doi valeți înarmați, se ținea în capul uliței, cu picioarele depărtate și brațele încrucișate. Se mai auziră câteva fraze într-o toscană necultivată, apoi tâlharii se evaporară în întuneric. Necunoscutul se apropie.

— Vă mulțumesc, seniore, se bâlbâi Blanchet, mi-ați salvat viața. Sunt abatele Eustache Blanchet.

— Sunteți francez, constată străinul. Mă numesc Francesco Prelați. Puteți să-mi spuneți François Prélat, la ordinele dumneavoastră. Derbedeii care v-au deranjat nu sunt decât niște lepădături neînsemnate. Prea mărunți ca să ucidă. N-aveau treabă decât cu banii dumneavoastră. Sau poate haina pe care-o purtați i-a făcut să spere la niscaiva moaște. Pleava asta nenorocită e cea mai ahtiată după moaște. Ați cinat? sări el de la una la alta. Dacă nu, vă invit cu prietenie s-o facem, pe punga pe care tocmai am avut norocul să v-o păstrez întreagă.

Și fără să aștepte răspuns, îl luă de braț pe Blanchet, încă năucit de tot ce i se întâmpla. Cum vorbea fără întrerupere, abatele află rapid o mulțime de lucruri despre el. Avea douăzeci de ani și era originar din Monte Cătini, din dioceza Lucea. Cleric, primise tonsura bisericească din creștetul capului de la episcopul de Arezzo, iar la Florența studia poezia, geomanția și alchimia. Pentru moment ținea de casa episcopului de Mondovi, știa toată Florența ca pe propriul buzunar, și dispunea de talentul și de mijloacele de a îmblânzi fauna periculoasă care forfotea prin cartierele ei mărginașe. Abatele tocmai avusese o experiență de acest gen. Câteva minute mai târziu, degustau împreună la o trattoria un supeu fin, pe

spezele peculiului salvat al lui Blanchet, așa cum tânărul cleric hotărâse fără fasoane. După ce plăti, mângâie drăgăstos punga părintelui și spuse râzând tare: – N-o mai puneți în primejdie cu atâta nechibzuință prin fundăturile orașului. Vedeți doar câtă nevoie avem de ea!

De unde Blanchet trase concluzia că n-avea niciun chior și se miră în sinea sa că un tânăr atât de pus la punct și urmat de doi servitori se dovedește lipsit de parale.

S-au despărțit, dar pentru a se reîntâlni încă de-a doua zi. În zilele următoare, erau din nou împreună. Prelați se făcuse călăuza și protectorul naivului francez, care încetul cu încetul se lăsă complet pe mâinile sale. Prelați îi releva splendorile și misterele orașului, la vremea aceea un adevărat și uriaș șantier de palate și biserici în construcție, unde se întâlneau la tot pasul arhitecți, pictori și sculptori.

Epoca familiei de Medici se deschisese cu întoarcerea triumfală a lui Cosimo, exilat la Veneția. Și cine erau oare acești Medici? înainte de orice erau oameni ai banului, bancheri, experți în diferite negoțuri, împrumuturi cu camătă și cambii. Sub impulsul activității lor, Toscana avea să cunoască o eră de prosperitate fără precedent. Blanchet a avut chiar norocul să asiste la niște ceremonii a căror splendoare a uluit întreaga Europă. Sub conducerea lui Cosimo, la 6 iulie s-a reunit un conciliu ecumenic la care participau papa Eugen al IV-lea, împăratul roman al Răsăritului Ioan al VIII-lea Paleologul și Iosif, patriarhul Constantinopolului. Acești trei principi spirituali și temporali, încărcați de aur, tămâie și smirnă, au format pe străzile orașului și până la Dom un cortegiu de o neasemuită strălucire, care a evocat în cugetul locuitorilor cavalcada regilor magi în drum spre Betleem. De la procesiunea aceea datează adorația cu totul specială a Florenței

pentru regii magi, ilustrată de operele lui Benozzo Gozzoli și Fra Angelico.

— Și gândește-te, ce înseamnă episodul regilor magi în Evanghelia lui Matei? comenta Prelați. Adu-ți aminte că, în opoziție cu păstorii care aduc în fața ieslei lapte, pâine, lână – daruri modeste și folositoare, regii magi, cu smirna, tămâia și aurul lor, îi oferă Pruncului-Dumnezeu bunuri de o valoare cert superioară, dar nefolositoare și care țin de luxul cel mai gratuit.

Și cum Blanchet schița un gest de protest, se grăbi să adauge:

— De altfel, Isus a avut grijă să nu uite mai târziu valoarea acestei splendori superflue. Iarăși își amintesc: în casa lui Simon Leprosul, Maria Magdalena îi unge capul cu un mir de mare preț. Apostolii se scandalizează de asemenea risipă, dar Isus îi mustră cu severitate. Oare cinstirea aceasta să fie prea scumpă pentru Fiul Domnului?

Și transportat de evidența învățăturii, Prelați continua cu înflăcărare:

— Să aveți aur, aur și iarăși aur, și-atunci tot restul o să vă fie dat pe deasupra, geniul și talentul, frumusețea și noblețea, gloria și voluptatea și chiar, paradox de necrezut, dezinteresul, generozitatea, milostivirea!

— Vai, vai, vai! protesta Blanchet sufocat.

— Și-apoi și știința, părinte, știința care deschide toate ușile, toate sipetele, toate casele de bani…

— Sunt destul de minunat de tot ce văd, de ce vrei să mă uluiești și cu discursurile tale extravagante? Ce naiba, sărăcia doar nu-i un viciu!

— Sărăcia e mama tuturor viciilor.

— Prelați, prietene, ia aminte că hulești!

— Dacă te-aș închide cu un leu într-o cușcă, ai prefera să fie sătul sau flămând?

— Cred c-ar fi mai prudent să fie sătul, admise Blanchet.

— Ei bine, oamenii sunt ca leii, ca toate fiarele, ca toate ființele vii. Foamea îi face bestiali. Iar sărăcia, este ea oare altceva decât o foame generalizată?

— Și ce faci atunci cu sacrificiul, cu devotamentul, cu abnegația?

— Le acord locul pe care-l merită asemenea virtuți: infim!

— Infim?

— Infim, da. Ia o mie de burghezi grași și bine hrăniți, înclinați toți să fie binevoitori unii cu ceilalți. Închide-i într-o peșteră, fără mâncare și fără băutură. Fă-i să flămânzească! Să-i vezi cum se metamorfozează. Desigur, dacă ai noroc, ai să vezi apărând un sfânt al cărui spirit se va ridica deasupra oribilei condiții a trupului său, și care se va sacrifica pentru tovarășii săi. Cu noroc, va fi unul la o mie. Cât despre ceilalți nouă sute nouăzeci și nouă…

— Ei, ce-i cu ceilalți nouă sute nouăzeci și nouă?

— Burghezii aceia cumsecade, buni și binevoitori, vor fi devenit niște pramatii fioroase, în stare de orice, dar de orice, mă auzi, părinte, ca să-și potolească foamea și setea!

— Cine te ascultă poate crede că ai trecut printr-o asemenea experiență.

— Crezi că la vreme de război, de foamete și de molimă e greu să trăiești astfel de experiențe?

— Dar mai cu seamă s-ar zice că adevărul ăsta îngrozitor te umple de bucurie.

— Nu, părinte, nu mă umple de bucurie. Numai că, vezi, noi, florentinii, am descoperit leacul pentru șancrul purulent despre care vorbeam: aurul. Panaceul împotriva plăgilor morale ale omenirii ăsta este: bogăția. Știi ce ar face îngerul binelui, dacă ar veni pe pământ să tămăduiască toate rănile sufletului și trupului? Ar fi un înger alchimist și ar fabrica aur!

Să fi fost oare din pricină că populația era incomparabil mai densă în provincia asta decât în Bretania sau în Vandeea? Blanchet n-ar fi putut spune, dar i se părea că nicăieri nu văzuse atâtea cimitire, osuare și spânzurători. Toscana era frumoasă și cetatea Florenței îmbelșugată, dar moartea te pândea de după fiecare copac, la fiecare cotitură. În viața lui nu întâlnise Blanchet bolnavi mai respingători și supliciați mutilați mai cu îndemânare. Era oare de crezut că acest cortegiu de leșuri neînsuflețite sau vii trebuiau numaidecât să însoțească magnificele invenții izvorâte din renașterea toscană, ca o umbră a lor?

Prelați diserta cu eleganță pe subiectul ăsta:

— Sunt uimit, părinte Blanchet, că un adevăr atât de adânc a așteptat Toscana ca să se înfățișeze 76 *Michel Tournier* spiritului dumitale. Ce învățătură li se dă seminariștilor la Saint-Malo? Da, moartea este inversul vieții, și una nu poate fi refuzată fără a o refuza și pe cealaltă. Vezi dumneata, filosofii, învățații, artiștii Antichității aveau marea slăbiciune de a întoarce spatele morții. Nu voiau să cunoască decât viața. Statuile grecești sunt ireproșabile din punct de vedere anatomic. Niciun mușchi nu le lipsește și fiecare os e la locul lui. Dar sculptorii greci nu cunoșteau decât studiul corpului viu. Niciodată la Atena sau la Roma nu a fost deschis vreun cadavru ca să se vadă ce are înăuntru, cum e făcut, cum funcționează trupul.

— Grecii sculptau zei, zeițe, eroi și monștri mitologici, remarcă Blanchet.

— Tocmai! Fiind eterni, zeii nu sunt vii. Nu stăpânesc acea jumătate de umbră, promisiunea morții, care-l însoțește pe om încă de la naștere și care-i conferă adâncime. Dar voi, creștinii? Isus a murit pe cruce. Trupul Lui a fost pus în mormânt. Nenumărați sfinți au pierit martirizați. De ce atunci această frică superstițioasă în fața cadavrului

uman, de vreme ce el se află chiar în centrul cultului vostru?

— Isus a înviat a treia zi. Sfinții martiri sunt chemați la viața veșnică. Ce așteptați voi de la cadavrele asupra cărora vă aplecați cu atâta patimă? întrebă Blanchet.

— Să ne dezvăluie enigma lor, enigma vieții. Chirurgii noștri îndrăznesc de-acum să despice abdomenele și să răscolească prin măruntaie. Gropnițele, sălile de tortură și spânzurătorile își găsesc în fine rațiunea de a exista. Trebuie să te cufunzi, părinte Blanchet, trebuie să ai curajul de-a te cufunda în întuneric ca să aduci de acolo lumina.

Blanchet fu scuturat de un tremur și întoarse capul.

— Mă faci să mă tem. Îndrăzneala dumitale are ceva diabolic.

După cât se părea, cuvântul nu-i displăcea lui Prelați.

— Diabolic? De ce nu? Diavolul s-ar putea să aibă și el rațiunea lui de a exista. Mai înainte mi-aminteai că Isus a înviat. Dar îți aduc aminte și eu că mai întâi a coborât în infern și că a stat trei zile printre morți.

— Omul nu-și măsoară destinul după cel al lui Hristos! strigă Blanchet.

— Dar Ioana? Ce faceți atunci cu Ioana?

— Ea a murit pe rug.

— Poate ca să apară din nou printre noi transfigurată, când va veni ziua, murmură misterios Prelați.

În curtea palatului Medici era strânsă o mulțime de oameni, când Prelat și Blanchet pătrunseră și ei acolo. Tocmai fusese plasată în curte ultima lucrare a lui Donatello, sculptorul cel mai celebru al vremii, și amatorii de artă, elevii academiilor și un mare număr de simpli curioși înconjurau și comentau statuia proaspăt dezghiocată din mulaj. Era un David în bronz, acel David copil ale cărui

fragilitate și slăbiciune l-au învins în mod miraculos pe uriașul filistean Goliat. Prelați dăduse ocol încetișor statuii și acum se uita la Blanchet, care-și umfla obrajii ridicând din umeri.

— Atunci asta-i arta modernă? bombăni el. Ei uite, nu știu ce… nu, chiar nu…

— Poate nu observi grația asta ușor prețioasă? întrebă Prelați cu o intensitate în care se amestecau admirația față de beoțian. Remarci atitudinea încântător de manierată, provocatoare, deșelarea ușoară justificată de așezarea piciorului stâng pe uriașul cap tăiat al lui Goliat? Și cele două brațe plăpânde, ca toartele fragile ale unui vas, mâna dreaptă ținând sabia, stânga – o piatră? Și lucrurile bizare pe care le poartă, casca împodobită cu laur și jambierele până la genunchi, în timp ce restul corpului e expus gol? Și totuși, arta modernă, știi, se află de fapt în altă parte. Se află în prezența aproape exorbitantă a realității anatomice a corpului. Copilul ține ochii plecați. Nu poți spune sigur dacă se uită la propriul ombilic. Însă cel puțin faptul că fața lui e umbrită de marginea căștii îi face pe privitor să-și îndrepte atenția spre acest punct. Și iată ce este privilegiat până la exhibiție la această statuie: pieptul cu pectoralii copilărești, dar bine desenați, scobitura rotunjită a toracelui, pântecele mic, bombat, împins înainte, sexul pueril cuibărit în delicatețea coapselor. Da, totul apare ca o provocare surâzătoare din partea acestui trup senzual și vesel. Niciodată până acum carnea n-a fost atât de prezentă în bronz.

— Extraordinar, rosti Blanchet. Vorbești despre sculptura asta ca un îndrăgostit și ca un profesor de anatomie. Mai rămâne să știm unde e iubitorul de artă.

— Dar exact asta-i formula noii arte, dragă părinte! strigă Prelați purtându-l spre ieșirea din curțile palatului. Da, noi am desființat distanța cerută cu necesitate de contemplația artistică. Și-atunci, ce rămâne? Iată ce rămâne: iubire plus

anatomie. Noi, toscanii, nu mai suntem nici pictori, nici sculptori. Suntem îndrăgostiți, amanți… pentru care scheletul există. Și nu numai scheletul: există și mușchii, organele, măruntaiele, glandele.

Și cu fața brusc întoarsă spre Blanchet, îi strigă cu un râs cumplit:

— Și sângele, părinte, și sângele!

În vreme ce Prelați îi făcea înțeleasă lui Blanchet Italia renascentistă, abatele evoca pădurile întunecate și înecate în ploaie sau stările de spirit tenebroase, cu salturi brutale și imprevizibile, ale stăpânului său, Gilles de Rais.

— Și-a trăit ceasurile cele mai exaltante ale vieții alături de Fecioara Ioana, povestea el. Un an întreg au luptat și au călărit alături, scară la scară. Ei au eliberat Orleans-ul, i-au zdrobit pe englezi la Patay, l-au uns rege pe Carol la Reims. Și pe urmă a venit nenorocirea. Ioana rănită la porțile Parisului. Ioana prizonieră în fața podului ridicat de la Compiegne. Ioana condamnată de Biserică. Ioana arsă de vie ca vrăjitoare. De atunci, Gilles se lasă cu o frenezie înfricoșătoare pradă tuturor exceselor. Se înconjoară de un fast extravagant. Înfulecă precum un lup. Bea ca un asin. Se îmbată ca un porc, adăugă el cu voce șoptită, aproape imperceptibilă. Aș vrea să-l smulg din mocirla disperată în care se zbate, lovindu-și capul de pereți. Caut… Caut pe cineva care i-ar putea da din nou sensul… Cum să spun? Sensul vertical… dimensiunea transcendentă pe care a pierdut-o atunci când a pierdut-o pe Ioana.

Prelați îl asculta cu pasiune, cântărind rolul pe care la o adică l-ar fi putut juca în acest destin.

— Spui că tot răul a început când a pierdut-o pe Fecioara Ioana?

— Da, numai că a pierdut-o de două ori. La Compiegne, pe 23 mai, când a fost luată prizonieră. Și un an mai târziu, la Rouen, pe 31 mai, pe rugul vrăjitoarelor. O, Doamne, ce nebunească expediție a fost la Rouen! Ce n-am făcut ca să-l împiedic! Nu exista nicio șansă, absolut niciuna, de-a o elibera pe Ioana. La întoarcere, nici măcar nu se poate spune că era înfrânt. Era mult mai rău. Abia dacă l-am recunoscut. Ai fi zis că toată grozăvia supliciului Ioanei se întipărise pe fața lui. Chipul său nu mai era omenesc.

Prelați ascundea sub masca dezinvolturii bucuria și curiozitatea feroce pe care i le trezea povestirea lui Blanchet.

— Nu mai avea chip omenesc, spui? Ce interesant! Un chip… ce fel de chip atunci?

— Ți-am spus deja: un chip bestial. Ceva crud și sălbatic în trăsături, o mască de vârcolac. Și, în același timp, se putea afirma că nu se schimbase, că-și păstrase fața cea veche.

— Spune-mi mai clar.

— Carnea lui nu se schimbase. Nu purta urmă de rană sau de mutilare. Nici măcar n-ai fi putut spune că a îmbătrânit. Nu, la mijloc era sufletul lui. Ceea ce îl desfigura era reflexul sufletului în trăsături. Un chip îndoliat.

— Spui că moartea Ioanei l-a adus la disperare?

— La disperare? Fără îndoială, da. La disperare, nu la tristețe. Poate ăsta e cel mai rău lucru. Gilles nu mai speră nimic. Cum îți spuneam înainte: nicio ieșire, niciun orizont, niciun ideal în viața lui. Să nu crezi însă că geme sau plânge! Bine-ar fi dacă ar geme, dacă ar plânge! Dar nu, nici vorbă, râde, scoate urlete de fiară. Se aruncă înainte, mânat de patimile lui ca un taur furios. Căci e puternic, știi. Asta e, forța lui… Ar trebui găsită o întrebuințare pentru forța lui, să fie orientată, înălțată, exaltată! Francisco Prelați, ai putea oare să faci așa ceva?

Se răsucea aprig către însoțitorul său, care nu răspundea atunci decât printr-un surâs misterios.

Bietul Blanchet se zbătea într-o rețea de contradicții care-l supuneau la adevărate chinuri. La fiecare pas spectacolul acestei civilizații novatoare, dar suspecte, îl încânta și-l înspăimânta, iar discursurile lui Prelați aduceau în fața spiritului său evidențe inacceptabile, decurgând din raționamente specioase și totodată inatacabile. Până și înnoirile pur artistice – aidoma perspectivei din desen și pictură – îl umpleau de surpriză și neliniște. I se părea că imaginea plată, plină de miez, cuminte, din copilăria lui cucernică,

se umfla dintr-odată de o forță magică, se adâncea, se contorsiona, se azvârlea dincolo de marginile ei, ca posedată de un duh rău. Privind din picioare frescele sau aplecat peste gravuri, i se năzărea căscată sub ochi o prăpastie amețitoare care-l aspira, un abis imaginar în care se simțea cumplit de ispitit să se arunce, cu capul înainte. Prelați, dimpotrivă, înota ca un peștișor în elementul nou secretat de arta, știința și filosofia moderne.

— Să despici suprafața lucrurilor ca să vezi fantomele agitându-se înăuntru, zicea el. Să te prefaci tu însuți într-una dintre aceste fantome… Prin perspectivă, desenul fuge spre orizontul îndepărtat, dar în același timp înaintează și-l ia prizonier pe spectator. Pricepi acum, dragă părinte? Se deschide ușa spre infinit, dar tu ca privitor ai fost definitiv compromis. Asta înseamnă perspectiva!

Blanchet protesta:

— Mă sperii, Prelați. S-ar zice că simți o plăcere rea să mă înspăimânți. Și mă întreb dacă nu-mi asum cumva o răspundere teribilă luându-te cu mine la Tiffauges…

Revenea însă la nefericirile stăpânului său și la nevoia de-a le găsi un leac. Și iarăși, nicăieri altundeva nu vedea soluție decât în Prelați.

— De la arderea Ioanei, povestea el, mareșalul pare stăpânit de fantoma ei. L-am surprins noaptea cum rătăcește prin șanțurile castelului strigându-i numele. Îi caută chipul în toate făpturile tinere care-i ies în cale. Căutarea asta buimacă a atins paroxismul la Orléans, pe 8 mai 1435. Cu șase ani mai înainte, Ioana curățase orașul de englezi. O mare sărbătoare, inițiată, organizată și plătită de Gilles, trebuia să comemoreze evenimentul. El a comandat să se scrie un *Mister al asediului de la Orléans* de douăzeci de mii de versuri, care a fost jucat de cinci sute de actori în niște decoruri fastuoase. Regele Carol și toată curtea se deplasaseră pentru spectacol. Gilles a îngropat mai

bine de o sută de mii de scuzi de aur în serbare. Și să nu crezi cumva că gestul ăsta nebunesc a fost justificat de gustul lui pentru splendoare sau de nevoia de a-și etala bogăția! Cei care au socotit astfel îl cunosc prea puțin pe Gilles. Nu, n-a fost așa, a fost… cu mult mai rău.

Blanchet se opri o clipă și, mijindu-și ochii, păru că scrutează amintirea *Misterului* pentru a-i deslușì cheia.

— Da, a fost mai rău, reluă el, pentru că era lucrarea unui spirit pe care patima l-a îmbolnăvit. Ascultă-mă cu atenție, spuse el apucându-l pe Prelați de braț și fixându-l cu intensitate. Serbarea asta magnifică și ruinătoare nu era în capul lui Gilles decât o *capcană.* O capcană în sensul pe care i-l dau vânătorii. Un sacrificiu somptuos pentru a forța – spun bine, *a forța* – sufletul rătăcitor al Ioanei să vină să se reîncarneze în actorul care-i juca rolul.

— Actorul? se miră Prelați. Vrei să spui actrița?

— Nu, am spus bine: actorul. Gilles căuta întotdeauna printre adolescenți. De altfel, Ioana semăna atât de mult cu un băiat, încât șansele de a o înțelege ca personaj ar fi fost mult diminuate dacă s-ar fi ales fete. Așadar, recruta băieți. Se îngrămădeau cu sutele, atrași de răsplata exorbitantă promisă celui care ar fi fost ales. În fiecare dimineață se repeta aceeași comedie îngrozitoare. Gilles apărea în culmea exaltării. Fără îndoială, în cursul nopții se întărise în credința că a doua zi urma să se producă miracolul. Trecea ca un nebun prin grupul de adolescenți câteodată neîngrijiți și famelici, alteori grațioși și rafinați, care așteptau. Dacă un candidat se distanța prea mult de idealul căutat – din mulțime n-au lipsit bărboșii, schilozii sau idioții, Gilles era cuprins de furie, îl bătea și-l alunga cu lovituri de picior. Câteodată se oprea ca sub puterea unei vedenii, apuca pe câte un băiat de umeri, îl fixa o vreme, dar de cele mai multe ori îi dădea drumul

înapoi brutal, dezamăgit, cu un oftat aproape de plâns. Până la sfârșit, a trebuit luată o hotărâre. Gilles s-a retras, s-a zăvorât la el, n-a vrut să mai știe de nimic. Întreg efortul acesta imens fusese în zadar. Ioana nu venise. Nu avea să însuflețească sărbătoarea miraculoasă organizată pentru a-i suscita prezența. Intendentul a ales de unul singur un actor care s-a descurcat, și încă destul de bine, pe legea mea. Gilles nu l-a învrednicit nici măcar cu o privire.

— Așadar, Ioana n-a venit, repetă Prelați.

— Ba tocmai, a venit, reluă Blanchet cu vioiciune. Cel puțin așa a crezut Gilles, preț de o clipă. A fost vorba despre o tânără care pretindea că e Fecioara, scăpată de pe rug. Ai reținut doar că Gilles se afla la Rouen pe 30 mai 1431 și că văzuse cu ochii lui cadavrul carbonizat al Fecioarei țintuit de stâlp. N-avea nicio importanță! Dorința lui de a o regăsi pe Ioana e atât de imperioasă, încât nu ține seama de evidențe. Și mai la urma urmei femeia aceea trebuie să fi semănat bine cu Ioana, căci a fost recunoscută chiar de propriii ei frați, iar burghezii din Orléans au copleșit-o cu cadouri.

— Lui Gilles nu-i păsa de fapte, continua Prelați. Căuta un chip adorat. Îl găsise. Ce mai putea prezenta importanță în afară de asta?

— Iată, se miră Blanchet, nu l-ai văzut niciodată pe seniorul de Rais și deja i-ai surprins felul de-a fi, numai din ce ți-am spus eu. Ce-o să se întâmple când ai să-l și întâlnești!

— Cred că am înțeles inima și sufletul domnului de Rais, admise Prelați. Dar istorisește mai departe. Ce s-a întâmplat cu această de-a doua Ioana?

— S-a măritat fără nicio rușine cu un senior numit des Armoises. Au avut copii. Cu toate acestea, se ținea bine în șa și se pricepea să mânuiască spada. Gilles i-a încredințat un detașament cu misiunea de a elibera orașul Le

Mans, așa cum se socotea că făcuse odinioară cu Orleans-ul. Dar mai întâi trebuia să meargă la regele Carol pentru a fi confirmată în misiunea ei. Și acolo totul s-a dus de râpă. Carol i-a pus întrebări iscusite, ea s-a încurcat și până la sfârșit și-a mărturisit impostura. Încă o decepție, amară și usturătoare, pentru Gilles!

Așa discutau hoinărind pe malurile fluviului Amo, pe ulicioarele orașului vechi, pe meterezele care dominau câmpia arsă de vară, și fără încetare se înfruntau măruntul preot din Saint-Malo, scos din întunecimile pioase ale credinței sale, cu clericul răspopit, adoratorul soarelui renascentist.

— Degeaba raționamentele dumitale îmi subjugă rațiunea, spunea Blanchet, sentimentul meu rămâne liber și se răzvrătește împotriva Toscanei bogate și crude, împotriva Florenței din care se revarsă minunile și molimele. Abia aștept să mă întorc în ținuturile franceze, cu credința lor naivă și obiceiurile lor fruste!

La astfel de proteste Prelați răspundea cu un hohot disprețuitor:

— Poți să vorbești cât vrei, părinte Blanchet. Știi bine că de-acum încolo pentru dumneata nimic nu va mai fi ca înainte de această călătorie. Prea multe ai văzut și ai auzit. Vechiul om gotic a murit. În dumneata s-a născut o epocă nouă. Vrei-nu vrei, ai mușcat din fructul cunoașterii și n-ai să-i uiți prea repede gustul. Iată și dovada: te zbați împotriva argumentelor mele, dar mă iei cu dumneata în ținuturile vandeene, la seniorul de Rais!

— Te iau cu mine pentru că nu pot face altfel. Gilles de Rais a atins limita deznădăjduirii. M-a trimis în Toscana în căutarea unui salvator. Nu te-am găsit decât pe dumneata și trag nădejdea că vei putea să-i vii în ajutor. Dar privește cum tremur. În dumneata sunt mari limpezimi, însă nu știu dacă e vorba de lumina cerului sau de flăcările iadului.

Prelați se pornea din nou, pe una dintre partiturile lui favorite:

— Lumina cerului și flăcările iadului sunt mai apropiate de cât credem. Nu uita că Lucifer – purtătorul de lumină – era la început cel mai frumos dintre îngeri. A fost transformat în Prințul întunericului, Răul absolut. Ce greșeală! Omul, plămădit din lut și adus la viață de suflarea lui

Dumnezeu, are nevoie de un mijlocitor între Dumnezeu și el. Cum ai vrea să intre direct în legătură cu Domnul? Are nevoie de un mijlocitor, da, de unul care să-i fie părtaș la tot răul gândit și făcut, dar care să aibă și acces la cer. Iată de ce omul simte imboldul să meargă la vrăjitoare, să facă apel la intervenția magilor, să-l cheme pe Belzebut la întâlniri magice.

— Asta este deci știința voastră modernă, nutrită cu sânge și murdărie! Este partea diavolului ținută în păstrare, așa cum se ține și o parte pentru jertfe! Nu orice știință e bună, Prelați!

— Ba da! Orice știință este bună! Ignoranța este răul pur și simplu.

— Există taine atât de mărețe, încât pătrunderea lor l-ar nimici pe nefericitul purtat de curiozitate.

— Cunoașterea conferă putere. Mintea, dacă are forța de a descoperi un adevăr, o are și pe aceea de a stăpâni acel adevăr.

— Există puteri aflate mai presus de posibilitățile ființei umane. Puterea excesivă te face nebun. Ce este un tiran? Este un suveran pe care puterea lui l-a înnebunit.

— Pentru că era un suveran ignorant. Fiecărui grad de putere trebuie să-i corespundă un anume grad de cunoaștere. Este cu adevărat de temut o putere nelimitată comandată de o minte mărginită. De la mâini viguroase aflate în slujba unui cap prost te poți aștepta la orice violență sau crimă.

Imaginea asta îl posomorî dintr-odată pe Blanchet, care șopti în surdină:

— Mâini prea puternice, minte prea slabă… Ai conturat un portret teribil al stăpânului meu Gilles de Rais. Pentru că uriașul ăsta, stăpân peste douăzeci de fortărețe, mareșal al Franței, are inima unui copil. Îmi dau bine seama de acest lucru când își pune inima pe genunchii mei, implorându-mă să-i iert crimele.

Cuvântul din urmă îl făcuse pe Prelați să tresară.

— Crimele lui? Drace! O iei cam repede, părinte!

Blanchet avu sentimentul că vorbise prea mult.

— Am spus crime… ca o metaforă. Doar nu crezi că am să trădez taina confesiunii!

Prelați însă nu era omul căruia să-i scape asemenea cuvânt răsunător.

— Cine vorbește de a trăda taina confesiunii? făcu el voios. Ei bine, dacă sunt crime la mijloc, le vom trata cu lumină! Vom vedea cum se comportă cuibul forfotitor al șerpilor gotici încălzit cu o rază din soarele Florenței.

În sfârșit, s-au văzut plecați. Din istovitoarea cavalcadă care, în vreo sută de zile, îi purtă din Florența până în Vandeea, Prelați n-a rămas decât cu amintirea unei uriașe și neliniștitoare păduri. Citadin cum era, nu cunoștea în materie de copaci decât pâlcurile de măslini împrăștiate ici-colo pe colinele toscane. Intrând în pădurea galică, i se păru că se cufundă brusc într-un element vegetal și umed în care omul nu-și afla loc, și cu siguranță aparițiile rare ale tăietorilor de lemne, cu fețele negre străpunse de doi ochi speriați, nu erau de natură să risipească apăsarea care năvălea asupra călătorilor din adâncurile codrului. Așa încât Blanchet s-a străduit mai degrabă să nu întâlnească pe nimeni în timp ce traversau ținuturile pe unde făceau ravagii tâlhari și trupe de soldați rătăcitori.

Silueta masivă și întunecată a castelului Tiffauges, profilată dintr-odată pe un cer zbuciumat, a adus în fine o dimensiune omenească în vălurirea imensă de frunzișuri. Dar Prelați avea să-și dea seama curând că omenirea în care urma să trăiască de-atunci înainte era după chip și asemănare totuna cu pustiul codrilor din jur.

Întâlnirea cu Gilles a avut loc în sala de onoare a fortăreței. Blanchet, care n-o văzuse niciodată pe Ioana, nu putea bănui că Prelați semăna cu ea într-un fel izbitor. De la distanță, Gilles s-a crezut cuprins de o halucinație. Florentinul înainta către el, reliefat de lumina ce-i dădea contururi de o precizie suprareală, în timp ce personajele din jurul lui erau înecate într-o încețoșare indistinctă.

— Ioana, Ioana, Ioana! murmura Gilles într-un extaz fericit.

Iluzia a trebuit să se destrame când Prelați s-a oprit la câțiva pași în fața lui. Ea lăsa totuși într-însul o rămășiță de uimire și bucurie. Asemănarea asta era o fericire miraculoasă, și cât de logică era, ce naturală, ce necesară!

— Fii bine-venit la Tiffauges, Francesco Prelați, rosti el. Au trecut ani îndelungați de când aștept pe

cineva. Începusem să-mi pierd speranța. Poate că ești cel pe care-l așteptam. Viitorul o va spune curând.

Prelați a îngenuncheat să-i sărute mâna lui Gilles. Seniorul l-a ridicat.

— Așadar, vii de la Florența și ai străbătut șase sute de leghe ca să ajungi până la mine. Cum ți s-au părut ținuturile vandeene?

— Toscana, răspunse Prelați, pare să fie într-o veșnică sărbătoare a primăverii. S-ar spune că Vandeea se află adâncită într-o toamnă eternă.

— Sigur, admise Gilles, sudul se bucură de un climat mai blând decât pământurile noastre vecine cu oceanul.

— Nu vorbeam numai despre climat, preciză Prelați. Bineînțeles, primăvara florentină înseamnă ferestre deschise spre tufișuri înflorite. Dar mai înseamnă și ochi deschiși spre spectacole interzise până acum. Urechi deschise spre adevăruri nemaiauzite.

— Ei, dacă îmi oferi spectacolele, revelațiile și adevărurile despre care vorbești, voi crede că tu ești cu adevărat cel pe care-l așteptam.

Atunci Blanchet se băgă între ei și-i suflă câteva cuvinte în ureche lui Gilles.

— Confesorul meu e neliniștit, spuse Gilles. Mă sfătuiește să te întreb: ce preț va trebui să plătim ca să ne faci aceste revelații?

— Prețul pe care-l merită ele, replică Prelați fără să șovăie. Un preț infinit!

Pe dată amândoi, Gilles și Prelați, izbucniră în râs, și veselia le spori în fața expresiei de consternare zugrăvite pe chipul lui Blanchet.

Nu se știe dacă evenimentul s-a petrecut în cinstea nou-veniților, pentru că era ajunul sărbătorii Sfântului Gilles sau pur și simplu ca urmare a unui capriciu al stăpânului. În seara aceea, a avut loc la Tiffauges un fel de bal. Muzica provenea de la un ansamblu impunător prin număr, alcătuit însă numai din cimpoaie și serpente, și de aceea era intensă, dar rustică și monotonă. Vinul și cărnurile circulau fără istov și participanții se înfruptau cu ghiotura, așa încât societatea se afla scăldată într-un soi de beție jovială, ațâțată de un foc de iad întreținut tot timpul în căminul uriaș, în ciuda vremii blânde de afară. Cu siguranță, nu lipsa femeilor era cel mai ciudat aspect al acestui bal. Prelați fusese înștiințat că soția și fiica seniorului de Rais trăiau retrase la domeniul Pouzauges. A fost, cu toate acestea, surprins de mulțimea antrenată într-o chefuire buimacă în care se învârteau mulți băiețași de vârste foarte fragede, dar nici picior de fată. Nu cunoștea niciunul dintre dansurile – după toate aparențele populare – care înnodau și făceau să se învârtească perechile, înțelese însă că majoritatea presupuneau cavaleri cu doamnele lor, iar rolul acestora din urmă era îndeplinit fără rușine de bărbați – și nu dintre cei mai tinerei, care păreau să se veselească teribil de această maimuțăreală și se împopoțonaseră cu panglici, meșe de păr fals și trene. Observa cu o atenție pasionată o curte cu totul diferită de cea lăsată în urmă, la Florența. Iradia din ea o impresie de forță și de grosolănie deopotrivă seducătoare și respingătoare. Printre vălătucii de fum, vedea maxilare puternice, dar știrbe, cum vociferau, râdeau, devorau; mâini acoperite de dantele și bijuterii, slinoase însă și crăpate, încleștându-se pe hălci de carne sau pe alte mâini; priviri arzătoare, lipsite însă de spirit, fixate asupra lui cu o insistență crudă. Oare făpturile astea erau chiar oameni, nu se corciseră cumva, în proporție mai mare sau mai mică, cu urși, lupi ori alte fiare din

pădurea vandeeană? Ochii de vulpe, râturile de mistreți, bărbile de bursuci, piepturile păroase pe care atârnau lanțuri de aur și cruci, sute de amănunte surprinzătoare – nări răsfrânte, urechi ascuțite mișcându-se singure, și scheunăturile, boncăluitul, șuierăturile, țipetele care, pe măsură ce noaptea înainta, înlocuiau cuvintele și râsul – da, cu siguranță, totul în acest bal evoca brutalitatea și inocența animală. Până și duhoarea de vânat de baltă, care emana cu putere de la mulțimea asta, amintea de proximitatea iazurilor și a mlaștinilor dătătoare de friguri și colcăind de viață.

Cerul începea să pălească și Prelați a vrut să se retragă în apartamentele care-i fuseseră destinate. Nu cunoștea însă locurile și, după ce a rătăcit ceva vreme, s-a pomenit într-o bucătărie întinsă. Și mai grosolană, era pandantul demn al sălii de recepție. Pe niște mese scunde se îngrămădeau ciozvârte de carne, carcase de vițel, căprioare întregi, capete de porc așezate în piramide. O matroană fioroasă, rotundă ca un turn și cu o mască de Meduză, se învârtea printre oale și frigări, ținând un cuțit mare în mână. Însă ceea ce l-a izbit în cel mai înalt grad pe Prelați au fost copiii – o întreagă viermuială de copilași zdrențăroși, de fapt pe jumătate despuiați, de-o murdărie crâncenă, dar musculoși și râzători ca niște amorași, care se împingeau ghiftuindu-se pe întrecute, în mijlocul măcelului ce se oferea acolo privirilor.

„Cum să supun oare țelurilor mele subtile o asemenea forță brută?” se întreba Prelați, întinzându-se pentru prima dată în patul monumental cu baldachin din camera lui.

Toamna înroșea frunzișul făgetului, înnegrea pe cer nori cenușii zdrențuiți de vânturi și ploi. Escortat de o mână de oameni, în tovărășia lui Prelați, Gilles bătea ținutul în lung și-n lat. Obișnuit cu tăcerea sacristiilor, cu umbra cabaretelor și cu parfumul din budoare, florentinul descoperea mlaștinile din Brière, prundișul plajelor oceanice, insula Yeu. Se sufoca în rafalele echinocțiului și se simțea beat de măreție și dezolare în țara asta unde călătorului nu-i surâdea nimic. Învăța că Diavolul și bunul Dumnezeu pot fi auziți nu doar șoptind în tăcerea oratoriilor, că vocile lor formidabile suflă și în furtună, pe fața mărilor. Fusese pentru el un timp al secretelor, al lacrimilor și suspinelor, iată însă că mareele de la conjuncția aștrilor, mareele de lună nouă, deschideau epoca strigătelor de furie și a mâniilor apocaliptice.

În ziua aceea călăreții înaintau cu greu într-un peisaj de dune presărate cu pămătufuri rare de grozamă și cu tufe spinoase. Nu vedeau decât copitele cailor care făceau să se surpe grămezi de nisip uscat, iar aerul răsuna de uruitul îndepărtat al oceanului. Nu vorbeau, neliniștiți de prezența asta invizibilă, amețiți de tumultul amplu al valurilor, cu buzele sărate de stropii aduși de vânt. Tot așa, când ne apropiem de ceasul morții noastre, viața care ne este familiară poate părea neschimbată, dar lumea de-apoi urlă deja la urechile noastre un cântec profund ce ia în batjocură măruntele îndeletniciri ale zilei.

Au ajuns anevoie pe culmea ultimei dune și au descoperit la picioarele lor un țărm pe care goneau ghemotoace de mușchi și de iarbă de mare alungate de vânt, iar mai departe, oceanul furios, alb de spumă. A urmat o clipă de contemplare tăcută, care a ținut încremenite chipul sumbru al lui Gilles, figura răvășită a lui Prelați și fața speriată a lui Blanchet. Fiecare înțelegea în felul său ce spunea vuietul oceanic. Pentru Francesco

Prelați însemna dezvăluirea tainei acestui pământ întristat, pe care o căuta de la sosirea lui aici. Își amintea, ca de tot atâtea presentimente confuze, de primele-i uimiri încercate în imensele păduri seculare galice, cu trunchiuri drepte ca niște flăcări, populate de rari cărbunari cu mască neagră, de cuhniile arzânde și afumate ale castelului și, mai ales, de uriașul cămin în care vâlvătăile mistuiau butuci întregi, în sala de bal. Iată, asta era unealta, arma pe care florentinul o ținea acum în mâinile sale. La picioare, vedea în același timp vasta câmpie lichidă răscolită de vijelie, tărâmul lagunelor și-al mlaștinilor biciuit de palele sărate, omenirea aceea strivită și umilită. Focul și apa. Ca să smulgă din orizontalitatea lor provincia și pe oamenii ei, alchimia florentină le trimitea pe cel mai subtil dintre artificierii de care dispunea…

Putea spune acum că înțelegea sensul misiunii lui: trebuia să atingă cu o mână arzătoare plaga purulentă a acestei țări pentru a o sili să se ridice, să se țină pe picioare, așa cum o vită apatică zvâcnește dintr-odată în sus la contactul cu fierul însorit. Să-l salveze pe Gilles prin foc!

Așadar Blanchet nu se înșela cu totul când credea că Prelați putea să-l influențeze pe stăpânul său orientându-l spre sacru. Într-adevăr, aventurierul toscan așa își concepea rolul pe lângă nobilul vandeean. Numai că era departe de a-și imagina calea groaznică pe care avea s-o apuce această mântuire. Gilles, lovit în moalele capului de supliciul fecioarei Ioana, se târa pe pământ ca o fiară. Prelați avea să-l pună pe picioare. Dar avea s-o facă spre a-l încuraja în vocația diabolică spre care Gilles se vedea chemat, de când Ioana fusese osândită pentru șaisprezece capete de acuzare. O întâmplare măruntă, petrecută într-o seară de noiembrie în burgul Elven, arată că Prelați nu se gândea deloc să-l abată din cale pe senior de la destinul lui criminal.

Cei doi cavaleri solitari contrastau, prin bogăția stridentă a straielor și a întregului lor harnașament, cu siluetele famelice care se prelingeau pe lângă ziduri, la ora aceea crepusculară. Un mojic îndrăzni totuși să li se pună în cale și să-i apostrofeze. Prelați se însărcină să parlamenteze cu mocofanul, ca să se descotorosească de el. Gilles a trecut mai departe, atras de niște exclamații copilărești, râsete și șopoteli. Și-a mânat calul pe o străduță obscură, s-a oprit nehotărât, a pornit din nou auzind ceva ca niște piituri, urmate de un tropot de cai.

Între timp Prelați, eliberat, începe să-l caute. Se lasă și el condus de zarva copilărească. Dar la scurtă vreme nu mai aude nimic. Ca să nu-l împiedice zgomotul de copite făcut de propriul cal, descalecă și leagă animalul de un grilaj. Ajunge astfel pe jos într-o piațetă vegheată de o statuie atât de deteriorată, încât nu se mai poate ști dacă o reprezintă pe Fecioară sau pe Venus.

Gilles se află acolo, înconjurat de un pâlc de copii flenduroși care se uită la el într-o tăcere de moarte, tăcerea păsărilor fascinate de șarpe. Ține strâns lângă el un băiat de șapte-opt ani. Mâna înmănușată a cavalerului îi mângâie încet părul, pe urmă îi dă la o parte veșmintele și i se strânge în jurul gâtului delicat.

Atunci răsună chemarea lui Prelați:

— Senior Gilles!

Cavalerul are aerul unui somnambul smuls din vis. Privește rătăcit în jurul lui. Dă drumul imediat copilului, care într-o clipită se pierde în ceata celorlalți și toți o iau la goană cu urlete poate de triumf, poate de groază.

Bărbații se privesc scurt față în față. Apoi Prelați rostește cu jumătate de voce:

— Da, știu, am înțeles totul…

Chipul lui Gilles devine amenințător. Prelați izbucnește atunci în râs, îl apucă familiar de braț și-l trage cu el câțiva pași.

— Am înțeles ce era de înțeles și îți spun: bravo! Bravo, cavalere Gilles! Dar te implor, să nu fie degeaba! Adică, vreau să spun: să nu fie la voia și plăcerea ta. În fine… nu numai.

Cei doi se întorc la caii lor, urcă în șa și, în timp ce se îndepărtează, se aud estompându-se vorbele lui Prelați, mereu sprințare și elegante:

— Ai idee ce era omul acela care ne-a oprit adineaori? Era preot, pur și simplu preot. Un preot caterisit, afurisit, gonit de Biserică. Da, ce vrei, sărmanul, îi plăceau din cale afară de mult femeile, alcoolul, jocul, banii. Dar este și va rămâne pentru vecie preot. Puterea care i-a fost dată, puterea de a consacra ostia sau de a absolvi de păcate nu-i poate fi luată. Și-atunci, imaginează-ți, voia să ne pună la dispoziție serviciile lui: invocații, posedări, liturghii negre. Nu crezi că ar putea folosi la ceva, vreodată?

Se adâncesc în umbră, iar în spatele lor încă mai răsună cuvinte grele și vagi:

— Moartea… sacrificiu… există o lume de apoi plină de lumină… puterea și gloria…

Pornind de la acea întâmplare, florentinul n-a precupețit nimic din ce putea face pentru a-și convinge stăpânul că numai o perdea de flăcări îl despărțea de cer, și că forța de a trece de ea avea să-i vină de la știința alchimică.

— Focul, îi spunea el, este cel mai rău dintre tirani, dar cel mai bun dintre slujitori. Trebuie numai să știi să-l domesticești.

Ca să-l domesticească, a înjghebat un laborator de alchimie într-o mansardă spațioasă a castelului. Au apărut acolo bineînțeles un cuptor cu coșul, foalele și nicovalele lui, o mică topitorie cu mulajele și creuzetele necesare, dar toată grija lui Prelați se concentra asupra blândului și fragilului arsenal al coacerii lente: alambicuri, cazane, retorte, serpentine, cârlige dintre cele numite pelicane și, mai cu seamă maiestuosul atanor, cuptor cu reflecție a cărui combustie este atât de calmă, încât seamănă cu viața însăși.

Cei doi bărbați petreceau acolo nopți întregi, sub acoperișul de granit roz mângâiat de razele argintate ale lunii și de aripile păsărilor fantomatice de noapte. Prelați vorbea întotdeauna în surdină, astfel că Gilles nu știa dacă i se adresa lui sau dacă rostea rugăciuni ori formule magice. Florentinul părea să-și întemeieze experiențele pe ambiguitatea fundamentală a focului, care este viață și moarte, puritate și pasiune, sfințenie și damnare. Afirma că pelerinul cerului – așa se numește alchimistul aflat în căutare – abia atinge unul din acești poli, că se și vede imediat aruncat spre celălalt printr-un fenomen de inversare, tot așa cum excesul de frig provoacă arsură sau cum paroxismul iubirii se confundă cu ura. Iar această inversare poate fi benignă sau malignă. Păcătosul, cufundat în abisurile iadului, putea să răsară de acolo înveșmântat din nou în inocență, cu condiția să nu-și fi pierdut credința. Rugul vrăjitoarelor nu era o pedeapsă și cu atât mai puțin o metodă de a înlătura o ființă blestemată – așa cum stau lucrurile

cu pedeapsa capitală profană. Era o încercare purificatoare menită, dimpotrivă, să salveze un suflet grav amenințat. Sfânta Inchiziție nu tortura și nu ardea pe rug decât dintr-un spirit de solicitudine maternă.

Auzind aceste cuvinte, Gilles nu înceta să se gândească la rugul de la Rouen, unde o văzuse pe Ioana zvârcolindu-se în flăcări.

— Ioana e mântuită! afirmă Prelați. Sfinții au dus-o de la Domrémy la catedrala din Reims, unde, alături de noul rege al Franței, a cunoscut un fel de apoteoză. Pe urmă au abandonat-o, și ea a căzut de pe acel piedestal profan. Apoi căderea ei s-a accelerat încontinuu, până a ajuns pe fundul creuzetului de abjecție: rugul și carcasa carbonizată rămasă sub privirea obscenă a mulțimii. A fost nivelul zero, unde trebuia să înceapă o transmutație benignă. Spălată prin foc de cele șaisprezece capete de acuzare strânse asupra ei, Ioana a trecut de perdeaua arzătoare care o despărțea de câmpiile cerești. De atunci încolo a fost sigur că gloria ei trebuia să izbucnească într-o zi. Într-o bună zi ea avea să fie reabilitată, amuțiți și făcuți de rușine judecătorii ei, care nu fuseseră totuși decât instrumentul docil al destinului. Mai târziu încă avea să cunoască beatificarea și, cine știe, chiar canonizarea[4]. Dar ceea ce constituia ineluctabila răspântie a acestei răsturnări era proba focului.

Din momentul acela, Gilles a înțeles că, dacă voia s-o urmeze pe Ioana, trebuia să continue pogorârea în iad pe care o începuse încă înainte de sosirea florentinului.

— Barron te așteaptă, îi susura Prelari la ureche, Barron te cheamă. Du-te la el, însă nu cu mâinile goale. Foamea lui carnală este cea care dă un sens sacrificării tuturor acestor copii. Carnea lor trebuie să-ți deschidă porțile incandescente ale iadului!

Și îi explica lui Gilles că gustul obstinat al lui Barron pentru carne venea de departe, venea de

sus. Încă din primele pagini ale Bibliei, nu-l vedem oare pe Yahve respingând roadele pământului oferite de Cain și bucurându-se, dimpotrivă, de iezii și mieii lui Abel? Asta nu însemna oare că Dumnezeu detestă legumele și se dă în vânt după carne?

Și florentinul izbucnea într-un hohot dement.

— Nenorocitule, ticălosule, mârâia Gilles, hulești! Și ce legătură au astea cu copiii?

— Ce au astea cu copiii?! exclama Prelați. E clar, Yahve până la sfârșit s-a săturat de toate lighioanele cu care-l îndopau oamenii. Într-o bună zi, s-a întors spre Avraam. I-a zis: ia-l pe băiatul tău mic, Isaac, înjunghie-l și dă-mi mie trupul lui fraged și alb! Sigur, în ultimul moment a venit un înger și i-a oprit mâna lui Avraam, care-i pusese cuțitul la gât lui Isaac. De data asta treaba a fost ratată, dar n-a fost decât o amânare. O, pe Isus, pe acest copil, Yahve nu l-a mai scăpat! Flagelare, cruce, lovitură de lance. Tatăl ceresc surâdea în ceruri.

Glumele astea îi făceau rău lui Gilles, care nu contenea să repete:

— Hulești, mizerabile, hulești, hulești!

Prelați făcea atunci mutre inocente. Nu numai că nu hulea, dar nu făcea decât să recite din Sfânta Scriptură.

— Însă vezi Domnia Ta, senior Gilles, adăuga el, dacă Yahve adoră carnea proaspătă și moale de prunc, Diavolul, care este imaginea lui Dumnezeu, îi împărtășește gusturile. Cum s-ar putea să fie altfel?

Se dădea foarte aproape de el, îl lua cu familiaritate de braț, îi sufla în ureche:

— Trebuie să aduci la îndeplinire, pentru Barron, sacrificiul lui Isaac! Oferă-i carnea acestor copii pe care-i jertfești. Și atunci, în loc să te cobori odată cu ei, te vei mântui și-i vei mântui și pe ei împreună cu tine. Vei coborî, cum a făcut Ioana, în măruntaiele genunii arzătoare, și te vei

înălța de acolo din nou, ca ea, într-o lumină strălucitoare!

Ceea ce s-a săvârșit atunci, zi după zi și noapte după noapte, sub acoperișurile castelului Tiffauges, întrece în oroare orice ar putea închipui imaginația cea mai depravată. Stăpânul și servitorul – dar cine conducea în jocul acesta blestemat și cine dădea ascultare? – făcuseră gol în jurul lor și, în afara a două slugi folosite pentru treburi murdare, Henriet și Poitou, care băteau satele din jur și apăreau ca nălucile prin laborator, nimeni nu era la curent cu ce se urzea acolo. Zvonuri sinistre se răspândiseră totuși prin ținut, și în ziua de Sfântul Nicolae[5] un intrus de marcă avea să le deslușească taina.

Gilles și Prelați se îndeletniceau cu lucrările sublime ale transmutației, când un soldat năvăli în mansardă. Prelați s-a repezit dintr-o săritură asupra lui, spre a-l împiedica să vadă ce se petrece.

— Secătură, a strigat, am să-ți iau capul! Ce cauți aici, doar știi că n-ai voie sus, sub osândă?

— Seniore, bolborosi omul, m-a trimis părintele Blanchet. O trupă. O trupă numeroasă, bogată, e în drum spre castel. O să fie aici în mai puțin de-un ceas.

— Bine, gata, șterge-o, mormăi Prelați împingându-l afară.

Copleșit și confuz, își roti încet privirile prin încăperea înțesată de vase încărcate de licori, gata să ridice pânzele spre lumea de dincolo. Ridică apoi de jos un drug de fier și începu să sfărâme retorte, borcane, cazanele alambicurilor. Gilles crezu că înnebunise brusc.

— Ce faci, ce faci? E sfârșitul lumii?

— Da, într-un fel, răspunse Prelați. Trebuie să distrugem totul. Să nu rămână nicio urmă din ce-i aici.

Și lovea în stânga și-n dreapta, distrugea. Mercurul se împrăștia pe dale în pânze argintii. În

forjă se răsuceau și se înnegreau filele cărților de magie.

— Dar spune-mi ce se întâmplă, explică-mi!

Prelați se opri un moment.

— Vai, seniore Gilles, eu știu ce e cu trupa asta care vine spre Tiffauges. De o săptămână mi-am pus oamenii să-i observe mișcările și am sperat că o să ne scutească de vizita ei. Și-acum, iată: într-o oră vor fi aici. Nimic n-o să-i oprească pe domnii măreți de la curte.

— Domnii de la curte?

— Delfinul Ludovic, viitorul Ludovic al XI-lea, dacă număr cum trebuie. Nici n-a împlinit bine șaisprezece ani, și are renumele unui suflet întortocheat într-un trup slăbănog. Deja unelteşte împotriva tatălui său, regele Carol.

Într-adevăr, delfinul Ludovic își stabilise reședința la castelul Montaigu. Regele îl trimisese în Poitou cu misiunea oficială de a pune capăt violențelor și jafurilor făptuite de războinicii îmbolnăviți de răstimpul de pace, de fapt însă ca să-l îndepărteze de la curte.

— Cotoiul ăsta afurisit e un bigot, continuă Prelați. Se acoperă de medalioane și de relicve. Nasul lui lung nu cunoaște decât două miresme: mirosul de sfințenie și mirosul de rug.

Peste un timp, Delfinul pășește cu un pas circumspect prin sălile castelului, însoțit de Gilles și de suita sa. Amușină, se pare, un aer care nu i se pare chiar catolic. Se oprește în fața unui cămin în care fumegă bucăți de pergament și resturi de oase.

— Ce este asta? De ce coșurile căminelor scoteau valuri de fum, așa cum am văzut mai înainte, pe când ne apropiam de Tiffauges?

Gilles se chinuie să-l conducă mai departe, dar prințul rezistă și se cufundă în contemplarea unui fragment de retortă.

— Se simte ceva ce o boare de pucioasă în pereții aceștia…

— Monseniore, sunt aburii care se folosesc pentru a alunga vermina.

— Vermina, într-adevăr? spune Ludovic plimbându-și privirea insolentă de la Gilles la Prelați și la oamenii de la castel.

Își reia apoi inspecția cu pași mici, continuând să spună ca pentru el:

— Cu adevărat se găsește multă vermină în regatul Franței. Ea nu-i însă din soiul care se extermină cu aburi de pucioasă. Există, e adevărat, o vermină de un soi special care se distruge singură prin propriile otrăvuri. Nu trebuie decât s-o lași în legea ei.

Pe când cortegiul, regrupat fără grabă, se îndepărtează în tăcere, la castel nu se mai aud decât chemările răgușite ale ciorilor și stăncuțelor de munte care zboară în jurul donjonului. Dar Gilles și tovarășii lui sunt siguri că o amenințare de moarte apasă de-acum înainte asupra lor.

Unii au fost de părere că atacul întreprins de Gilles de Rais asupra domeniului Saint-Etienne-de-Mermorte a cântărit cel mai greu în arestarea și în deschiderea procesului său. Pesemne așa a fost, după o logică primitivă și superficială care caută pentru orice efect o cauză și pentru orice cauză un efect. Dar în viața aceea nenorocirii îi bătuse de mult ceasul.

Castelul de la Saint-Etienne-de-Mermorte îi fusese cumpărat de Geoffroy de Feron, care însă nu-i plătise nici cât pentru o îmbucătură de pâine. Gilles nutrea de atunci un resentiment amar. Când a aflat că noul stăpân al fiefului se purta fără nicio blândețe cu țăranii rămași în urmă cu plata birurilor, în vreme ce el însuși nu-și onorase datoria, furia lui latentă a izbucnit. Duminică 15 mai 1440, în ziua de Rusalii, Gilles și oamenii săi dau buzna înăuntrul castelului, izbindu-l cât colo pe un paznic bătrân care încercase să-i oprească. Nu, Geoffroy nu se află acolo. În schimb fratele lui, Ioan, oficiază liturghia în biserica de alături. Gilles năvălește în naos, îl smulge pe preot din fața altarului, îl aruncă la pământ și-l amenință cu sugrumarea. La urmă îl leagă fedeleș și-l târăște prizonier. Această lovitură brutală i-a îndepărtat până și pe ultimii săi susținători.

Iată rugăciunea rostită de Francesco Prelați în urma acestor evenimente:

> *Seniore Barron, martor îmi ești că n-am lăsat nimic deoparte pentru a-l înălța pe acest om până la sublimul tău prag. Nu mi-am părăsit Toscana natală decât pentru a veni să-i preschimb violența în fervoare și poftele lui josnice în elan îndreptat către fața ta augustă. Credeam că am izbutit. Și chiar izbutisem: oare copiii pe care-i sacrifica, nu-i sacrifica el de-acum nu pentru voluptate nedemnă, ci cu singurul țel de a-ți oferi*

rămășițele lor pământești ca ardere de tot? Ci iată pe urmă ce s-a întâmplat! Privește-l cum s-a repezit la un preot oficiant și cum l-a târât în captivitate în veșmintele-i sacerdotale, și fără măcar să știe ce avea să facă cu el! Toate astea din pricina unui pumn de scuzi și pentru câțiva bădărani spânzurați sau supuși la chinuri! Seniore Barron, mărturisesc că mare este dezamăgirea mea și că înclin cu putere să-l abandonez pe messire de Rais sorții funeste pe care cu propriile mâini și-o plămădește…

Fapt este că izolarea lui Gilles n-a făcut decât să sporească în săptămânile care au urmat, astfel încât el se afla de tot părăsit în acel 14 septembrie 1440, la Machecoul, când trupele înarmate venite de la Nantes au împânzit piața. Când au sunat goarnele ca să anunțe prima citație, căreia i-a dat glas notarul Robin Guillaumet, stăpânul locurilor era neîngrijit și rătăcit, ghemuit lângă perete într-una dintre sălile pustii din aripa principală a castelului:

Noi, Ioan Labbé, căpitan de arme, lucrând în numele Monseniorului Ioan al V-lea, duce de Bretania, și Robin Guillaumet, notar, lucrând în numele Monseniorului Ioan de Malestroit, episcop de Nantes, îi poruncim lui Gilles, conte de Brienne, senior de Laval, de Pouzauges, Tiffauges, Machecoul, Champtocé și alte fiefuri, Mareșal al Franței și Locotenent general al Bretaniei, să ne dea fără întârziere drum liber în castelul său și să se predea în mâinile noastre pentru a răspunde în fața jurisdicțiilor religioase și civile de tripla inculpare de vrăjitorie, sodomie și omor.

A răspuns o tăcere străbătută numai de croncănitul corbilor care trăgeau de un hoit în

șanțurile castelului. Apoi goarnele au izbucnit din nou, ca să întărească a doua și a treia citație.

Într-un târziu, Gilles s-a ridicat ca un somnambul și a început să umble prin galeriile deșarte ale fortăreței, strigând tare numele soților săi: Prelați, Blanchet, Henriet, Poitou… Nu mai era nimeni. Fugiseră cu toții. Atunci, după plânsete și răcnete, își regăsi stăpânirea de sine. Se îmbrăcă, se înarmă și, după ce împinse din țâțâni poarta cea mare, își făcu apariția în uniforma completă de Mareșal al Franței. Înfățișarea lui era atât de impunătoare, încât în primele momente s-a produs confuzie. Oamenii lui Ioan de Malestroit, crezând că seniorul de Rais îi ataca în fruntea unui detașament, dădură bir cu fugiții în dezordine. Dar nu, stupoare! E singur. Ei îl înconjoară încet, cu teamă. Gilles îi predă spada comandantului trupei. I se aduce un cal. Oamenii îl ajută respectuos să se urce în șa. Cortegiul se pune în mișcare, dar parcă ar fi vorba de supușii săi, el rămânând căpetenia și seniorul.

Ajuns în curtea palatului ducal din Nantes, este întâmpinat de valeți care-l conduc într-un apartament din Turnul Nou, pregătit special pentru el. Se dezbracă și pune pe el veșmântul alb al ordinului carmeliților, îngenunchează apoi în meditație, cu capul sprijinit în mâini.

Pentru Ioan de Malestroit, episcop de Nantes, cancelar al ducelui de Bretania și președinte al tribunalului care urmează să se întrunească, este preludiul celei mai aspre încercări din cariera sa. Episcopul recitește scrisoarea prin care a declanșat el însuși această enormă afacere:

> *Vă înștiințăm, că, vizitând parohia Sfânta Maria din Nantes, în care deseori trage la o reședință a sa Gilles de Rais, și vizitând și alte biserici parohiale, au ajuns până la noi întâi rumoarea de toți știută și căreia adesea i se dă glas, iar în urmă jalbele și declarațiile*

unor persoane cumsecade și discrete, după care messire Gilles de Rais, cavaler, senior al locurilor mai-nainte pomenite și baron, supusul și justițiabilul nostru, împreună cu anumiți complici ai săi, ar fi înjunghiat, ucis și masacrat într-un fel odios mai mulți băieți nevinovați, după ce înainte săvârșiseră cu acești copii luxura împotriva firii și viciul de sodomie, ar fi făcut adesea și ar fi pus să se facă grozava evocare a demonilor, le-ar fi adus lor jertfe și ar fi făcut legăminte cu ei și ar fi făptuit încă alte crime nemaiauzite între hotarele jurisdicției noastre…

Arestarea și trimiterea în judecată a lui Gilles de Rais în toamna lui 1440 au stârnit mare agitație în tot cuprinsul orașului Nantes. Oamenii de rând discutau aprins această istorie de seniori. Oare învinuitul avea să fie supus caznelor? Calicimea visa la asta fără să creadă: cei mari nu se torturează între ei. Schingiuirea e bună pentru popor. Fără îndoială Mareșalul Franței va ieși întreg din afacere, ba chiar mai mare domn decât înainte.

Pentru plevușcă aventurierilor din domeniul negoțului și al procedurilor juridice, totul mirosea de la distanță a bani. Această uriașă avere, fortărețele, pământurile, toată prada asta formidabilă însemna altceva decât poveștile despre vrăjitorie și țânci spintecați, vânturate numai de formă. Tâlhărie de rang înalt, o captură regală la care se înghesuiau fiarele cele strașnice din regiune! în așteptare, enormitatea prăzii îi făcea pe dușmanii lui Gilles să șovăie. Circula o istorioară improvizată: iepurii l-au prins pe lup în capcană. Ce ne facem, Doamne, ce ne facem! Că doar nici n-o să-i dăm drumul!

În locuri sus-puse, griji mai nobile întunecau frunțile. Ioan al V-lea, duce de Bretania, precum și episcopul Ioan de Malestroit duceau pe umeri toată povara acestui proces istoric.

— Ceea ce mă copleșește, vedeți dumneavoastră, monseniore, este apropierea de neocolit care se va face între procesul de acum și cel al Fecioarei Ioana.

— Nu văd nicio legătură între aceste două afaceri, afirmă Malestroit fără convingere.

— Să nu uităm că Gilles de Rais a fost însoțitorul credincios al Ioanei. Acum nouă ani, Ioana a fost urcată pe rug pentru vrăjitorie. Iar astăzi, ce amenințare plutește asupra seniorului de Rais?

— Nu cred că lucrul devine mai limpede dacă spun că da, riscă să urce la rândul lui pe rug pentru vrăjitorie, admite Malestroit.

— Vedeți!

Cei doi își lasă capetele în jos, tăcuți, ca striviți de asemănările evidente.

Apoi ducele reia, accentuând răspicat cuvintele:

— Procesul Ioanei a fost o întreprindere criminală, una de premeditare și de impostură. Vreau ca procesul lui Gilles de Rais să fie un lucru ireproșabil, de justiție și dreptate calmă. Mă bizui pe domnia voastră, monseniore!

Procesul se deschise joi 13 octombrie și se încheie marți 26 octombrie. Treisprezece zile în cursul cărora Gilles se înfățișă sub trei aspecte – ar trebui spus oare că sub trei măști sau era vorba de trei suflete diferite care sălășluiau în același om?

La început, fu văzut apărând marele senior trufaș, violent și nepăsător. Apoi, în răstimpul unei singure nopți, se metamorfoză într-un disperat totodată bestial și copilăros, agățându-se de oricine își imagina că l-ar fi putut ajuta și salva. La sfârșit, păru că amintirea Ioanei se instalase definitiv într-însul, și înaintă spre supliciu ca un creștin împăcat și luminat.

Din ziua dintâi, la auzul celor patruzeci și nouă de articole ale actului de acuzare, Gilles se repezi la promotorul[6] Ioan de Blouyn și la episcopul Ioan de Malestroit ca un taur furios. La întrebarea lui Malestroit:

— Ai a spune ceva cu privire la aceste învinuiri?

— Nu am nimic a spune cu privire la aceste învinuiri, răspunse el, pentru că am prea multe de spus cu privire la gurile care le-au rostit.

Seniore Malestroit, episcop de Nantes, și tu, frate Ioan de Blouyn, și tu, frate Guillaume Mérici, și voi, ceilalți, care ședeți de-a dreapta și de-a stânga acestor eminențe, ca tot atâtea păsări de rău augur cocoțate pe-o stinghie:

Sunt creștin aidoma vouă, și aidoma vouă am dreptul la judecata divină, și susțin, pe Dumnezeu, că voi nu sunteți judecători. Sunteți niște vulturi de pradă, furi de cadavre! Nu crima mea se află la mijloc, nici măcar persoana mea, ci numai și numai averea mea. Pământurile mele, castelele, pădurile, fermele, sipetele, aurul pe care bănuiți că îl adăpostesc. Dacă eram sărac, credeți voi că m-aș fi aflat aici pentru a da seamă de închipuite omoruri și erezii? Nu, dacă aș fi fost sărac, aș fi fost în ceasul acesta liber ca pasărea cerului, pentru că vouă, tuturor celor care vă aflați aici, nici cât negru sub unghie nu vă pasă de crime și e erezii. Numai că altceva este în cauză. Ceva care prezintă o însemnătate de altfel decât crimele și ereziile. Este în cauză o uriașă pradă, căreia nările voastre fremătătoare i-au simțit mirosul. V-ați spurcat deja toți cu uneltiri mârșave sortite să mă despoaie de avut. Folosindu-vă de oameni de paie, ați negociat cumpărarea în condiții fabulos de profitabile a unuia sau altuia dintre bunurile mele. Nu, nu sunteți judecători. Sunteți niște datornici. Iar eu nu sunt un acuzat: sunt creditorul vostru. Odată dispărut, o să vă certați pe cadavrul meu, cum dulăii după moartea cerbului îi hărtănesc pielea și mațele. Ci eu vă spun nu! Recuz prezența

voastră. Fac apel la autoritatea superioară. Dispăreți de aici! Afară cu voi!

Atacul acesta înverșunat, venit de la un senior de-atât de mare vază ca Rais, i-a descumpănit pe juzi. Un freamăt de nesiguranță le-a străbătut rândurile. Într-un târziu, unul din ei s-a ridicat, urmat îndată de toți ceilalți. Înfricoșați și jalnici, s-au înșiruit spre ieșire, unul în spatele celuilalt…

Audierea următoare a avut loc a treia zi, sâmbătă 15 octombrie. Nu putem înțelege ceea ce s-a petrecut atunci decât dacă avem stăruitor prezentă în minte credința de neclintit a lui Gilles de Rais. Nu mai puțin decât Ioana – și aidoma celor mai mulți dintre bărbații și femeile acelui timp el trăiește într-o mare familiaritate cu cerul, iar Biserica e maica lui. De altminteri, chiar asta și proclamă el, de la deschiderea audierii:

— Sunt creștin, mă auziți, sunt creștin! Am fost botezat ca și voi, adică spălat de păcatul originar, așezat din nou în mâinile Domnului. Și adaug că m-am confesat și am primit absoluțiunea din gura părintelui Eustache Blanchet, în preziua arestării. Așa cum mă înfățișez acum, domnilor judecători, sunt alb și curat ca un miel nou-născut.

Are însă de-a face cu teologi mai iscusiți și mai puternici decât el. Ioan de Blouyn îi opune un *distinguo* subtil de natură să-i încurce gândurile.

— Spui: sunt creștin. Dar nu poți fi creștin. Nimeni nu se poate lăuda că este creștin, în afară de Hristos însuși. Cel mult cineva se poate strădui să devină creștin. E un ideal inaccesibil.

Asta în ce privește iscusința. Puterea avea să grăiască prin gura lui Ioan de Malestroit:

— Nu ai în schimb pretenția că ai fi catolic, și aici cel puțin nu te înșeli, seniore de Rais! Căci, dacă vreodată ai fost catolic, ai încetat să mai fi, așa să știi.

— Am încetat să mai fiu catolic?

— Așa este, ai încetat să mai fi catolic. În virtutea decretului de excomunicare dat în chiar locul acesta, în ziua de ieri, împotriva ta, cu unanimitatea celor de față. Ești excomunicat, Gilles de Rais, azvârlit din comunitate în întunericul din afară.

Excomunicat? Cuvântul îl lovește pe Gilles ca trăsnetul. Excomunicarea e mai rea decât moartea, pentru că-l dă pe om pradă osândei veșnice. Spre a

birui capcanele Celui Viclean, sufletul nu se poate lipsi de proteguirea Bisericii.

Gilles scoate un urlet de furie și de durere.

— Eu? Excomunicat? Nu aveți dreptul! Biserica este mama mea. Strig după mama mea! Am dreptul la prezența ei, la ajutorul, la căldura ei. Nu sunt un orfan. Nu sunt un copil lepădat. Nu vreau să-mi fie frig departe de sânul maicii mele. Ajutor! Ajutor!

Se repede către judecători și se aruncă plângând în brațele lui Malestroit.

Ședința întreruptă se reia după-amiază. Liniștit, schimbat, Gilles face act de supunere în fața tribunalului:

— Îi recunosc drept judecători competenți în cauza mea pe episcopul Ioan de Malestroit, pe promotorul Ioan de Blouyn și pe ajutorul său, Guillaume Chapeillon, preot paroh la Sfântul Nicolae, ca și pe asesorii Guillaume de Malestroit, episcop al orașului Le Mans, Ioan Prigent, episcop de Daint-Brieuc, Denis Lohérie, episcop de SaintLo, și Jacques de Pontcoédic, oficial[7] al bisericii din Nantes. Cu umilință le cer iertare pentru jignirile și vorbele de ocară pe care în orbirea mea le-am rostit către ei.

După această declarație făcută cu voce joasă și monotonă, tocile, mitrele, baretele roșii și calotele tribunalului s-au aplecat unele spre celelalte: domnii se consultau. În cele din urmă, Ioan de Malestroit pronunță:

— Din mila Domnului, judecătorii tăi îți acordă iertarea pe care o implori.

— Mai sunt excomunicat? voi să știe Gilles.

— Decretul de excomunicare care te lovise a fost ridicat. Ești reprimit în sânul maicii noastre Biserica.

Cuvintele din urmă părură să-l readucă la viață. Se ridică îndreptându-se și, privind din înaltul staturii sale la cei care stăteau jos, ca înșirați pe-o frigăruie, în fața lui:

— Din parte-mi, spuse el, recunosc veracitatea absolută a mărturiilor cumplite depuse împotriva mea. Nu există amănunt din depozițiile făcute prin viu grai sau în scris care să nu fie exact. De când Hristos a murit pe cruce încărcat de toate păcatele lumii, nicio făptură n-a mai fost răspunzătoare de atâtea crime. Cu adevărat sunt omul cel mai vrednic de ură care a existat vreodată. De neîntrecut este urieșenia greșelii mele.

Atâta trufie dovedeau aceste mărturisiri, încât judecătorii îi simțiră mai umiliți de ele decât de ocările cu care-i împroșcase Gilles cu două zile în urmă. Malestroit se înclină către Blouyn:

— Se crede Satana! îi spuse.

— De aceea, urmă Gilles, vă conjur să-mi aplicați, fără slăbiciune ori întârziere, cea mai cumplită pedeapsă cu putință, încredințat fiind că ea va fi încă prea blândă pentru infamia mea. Dar în același timp vă implor să vă rugați fierbinte pentru mine și, dacă iubirea voastră are tărie, să mă iubiți așa cum o mamă îl iubește pe cel mai nefericit dintre copiii ei.

Din clipa aceea Gilles asistă, dur și încremenit ca o statuie, la prefirarea nesfârșită a martorilor, iar fiecare dintre vorbele lor cădea asupra capului său ca o piatră. Au fost mai întâi părinții tinerelor victime dispărute, după cum urmează:

Nicole, nevasta lui Ioan Hubert, din parohia Saint-Vincent:

Aveam un fiu pe nume Ioan, în vârstă de paisprezece ani. La Nantes, unde locuia seniorul de Rais, numitul Spadine care stătea la el a intrat în vorbă cu băiatul meu. Acest Spadine i-a dat copilului o turtă pe care el ne-a adus-o, zicându-i că seniorul de Rais dorea să-l țină la el. I-am spus că ar fi fost un lucru bun. Atunci copilul a plecat cu Spadine ăsta și nu l-am mai văzut niciodată. Bărbatul meu, Ioan Hubert, a mers la castelul Suze ca să-l întrebe pe Spadine de soarta micului Ioan. Prima dată, Spadine i-a răspuns că nimic nu știa de asta. A doua oară, n-a mai vrut să-l primească pe Hubert.

Ioan Darel, din parohia Saint-Severin:

Cu un an și mai bine în urmă, în vreme ce eu zăceam bolnav la pat, Olivier, care făcuse șapte ani și mergea pe opt, se zbenguia cu alți copii în ulița Pieței, în ziua de Sfântul Petru. Olivier nu s-a mai întors acasă, și nimeni nu l-a mai zărit de atunci.

Ioan Férot și soața lui:

Să tot fie doi ani pe la Sfântul Ioan Botezătorul, Régnaud Donete, acum decedat, era cu simbrie la noi în slujba de brutar, și deseori un fiu al lui de doisprezece ani venea și băga împreună cu el pâinea la cuptor. Însă

noi vedeam cum de multe ori, când nu terminase de copt nici jumate din pâine, dacă ştia că domnul de Rais era în oraş, lăsa brutăria şi se ducea la casa numitului domn de Rais. Ci noi nu ştim ce făcea acolo. Iar într-o zi, în care anume n-am putea s-o spunem, l-am văzut plecând, şi niciodată din ziua aceea nu l-am mai văzut întorcându-se.

André Barre, pantofar, locuitor din Machecoul:

Pe la Paşti, am auzit vorbindu-se că băiatul prietenului meu Georges bărbierul s-a pierdut. Ultima oară când a fost văzut culegea mere în spatele castelului Machecoul. Nişte vecini îi spuseseră lui Georges bărbierul să aibă grijă de copil, să nu cumva să fie prins, căci umbla zvonul că la Machecoul sunt mâncaţi copiii mici.

Ioana, văduva lui Aymery Edelin, locuitor din Machecoul:

Aveam un băiat de opt ani care învăţa la şcoală şi era foarte frumos, foarte alb şi foarte înzestrat. Stătea cu bunica lui în faţa castelului Machecoul. A dispărut şi n-am mai putut afla ce s-a petrecut cu el. Şi tot cam la vremea aceea, au dispărut un copil al lui Roussin şi altul al lui Jeudon. Iar după încă vreo cincisprezece zile, un băiat al lui Macé Sorin s-a pierdut şi el. Cum plângeri se auzeau din mai multe părţi, ne-am închipuit că aceşti copii fuseseră daţi pentru liberarea lui messire Michel de Sillé, prizonier la englezi, că ar fi cerut englezii ca răscumpărare douăzeci şi patru de copii de parte bărbătească.

Thomas Aisé și femeia sa, locuitori din Machecoul:

Fiind oameni sărmani, la vremea Rusaliilor am trimis pe unul dintre copiii noștri, în vârstă de zece ani, să ceară ceva de pomană la castel. Nu l-am mai văzut și nici n-am mai avut știre de el, în afară de un lucru: o copilă din vecini, care se dusese odată cu el să ceară de pomană la castel, a povestit că întâi li se dăduse pâine fetițelor separat, și că un servitor le spusese băieților că vor avea parte de carne dacă aveau să intre înăuntru în sală. Fata îi văzuse intrând.

Peronne Lossart, locuitoare din La Roche-Bernart:

În luna septembrie, acum doi ani, seniorul de Rais, venind de la Vannes, trăsese la hanul lui Ioan Colin care se află peste drum de mine. Așa se face că unul dintre slujitorii seniorului de Rais, pe nume Poitou, începu să întrebe de băiatul meu care avea zece ani și mergea la școală. Îmi ceru să las copilul să plece cu el. Că l-ar îmbrăca și l-ar hrăni și încă multe ar avea de câștigat. Atunci i-am spus că băiatul mai avea vreme înainte și că n-aveam de gând să-l iau de la școală. Iar la asta mi-a zis că avea să-l trimită chiar el la școală și c-o să-mi plătească patru lire. L-am lăsat pe copil să meargă cu el. L-a dus la hanul lui Colin. A doua zi, cum seniorul de Rais ieșea din han, m-am apropiat de el rugându-l să aibă grijă de copilul care era cu el. Nu mi-a grăit nimic mie, însă i-a spus lui Poitou că băiatul fusese bine ales, că era frumos ca un înger. Îndată au și cumpărat de la Colin un căluț pentru copil și au plecat în

alai. De-atunci, cu toate ostenelile mele, n-am mai putut afla nicio știre despre fiul meu.

Vești despre toți acești copii urmau să se audă însă curând. Interogatoriile lui Étienne Corillaut, zis Poitou, și Henriet Griart, camerieri ai seniorului de Rais, aveau să dezvăluie ce se petrecea cu ei în spatele zidurilor de la Tiffauges, Champtocé și Machecoul.

— După ce domnul de Rais a trecut castelul Champtocé în stăpânirea senioriei sale ducele de Bretania, istorisi Poitou, a voit să se întoarcă acolo o ultimă oară și m-a luat și pe mine. Înainte de a ajunge la locul ăsta, Champtocé, m-a oprit și m-a pus să jur că nu voi dezvălui niciodată ce aveam să văd.

— Ne vei arăta totuși acum ce ai văzut la Champtocé.

— În turnul castelului se aflau oseminte de copii.

— Osemintele a câți copii?

— A trebuit să pun foarte iute totul în cufere legate cu frânghii. N-am putut să fac o socoteală. Judecând după țeste însă, trebuie să fi fost între treizeci și șase și patruzeci și șase.

— Ce-ai făcut cu osemintele?

— Le-am dus la Machecoul, în camera domnului de Rais, iar acolo le-am ars în cămin, cu ajutorul lui. Cenușa am împrăștiat-o în șanțurile castelului.

— Ce se petrecea în încăperea aceea a seniorului de Rais la Machecoul?

— Acolo domnul de Rais stătea în așteptare, iar noi, Sille, Henriet și cu mine, îi duceam pe copii.

— Ai fost martor la ce îi supunea domnul de Rais pe acei copii?

— Da. Domnul de Rais, pentru a-și împlini patimile trupești folosindu-se de copiii aceia, băieți și fete, își apuca mai întâi mădularul…

— Oprește-te! Tăcere! Nu mai spune nimic!

Promotorul Ioan de Blouyn se ridică. Își desprinde capa și face câțiva pași pentru a acoperi cu ea crucifixul prins pe perete în spatele lui.

— Acuma, Poitou, poți să continui!

— …Își apuca mădularul, adică, vreau să spun, membrul viril, îl freca pentru a-l face să se scoale, și apoi îl înfigea între coapsele copilului, ferindu-se de calea firească a fetelor.

— Dar țipetele copiilor chinuiți nu puteau să-l dea de gol?

— Ca să evite țipetele, domnul de Rais îl atârna pe copil în aer agățându-l de gât, cu niște legături, de un cârlig. Nu-l lăsa să moară sufocat, ci îl dezlega la timp, îl făcea să-și vină în fire, îl mângâia, se jura că fără răutate și numai în joacă se purtase așa cu el. Pe urmă, când copilul începea să se liniștească, îl omora și în timpul agoniei încă se desfăta cu el.

— Cum erau omorâți copiii?

— Câteodată, domnul de Rais îl omora pe copil cu mâinile sale. Alteori, ne punea pe Henriet sau pe mine să-l ucidem. Îi tăiam capul sau îl înjunghiam la gât, sau uneori îi zdrobeam ceafa cu un ciomag, cum se face la iepuri. Cel puțin domnul de Rais se slujea de o spadă dintr-acelea scurte, pe care-o numea glumind „păloșelul” lui.

La un semn al promotorului, un ușier aduce paloșul cu pricina și îl oferă spre vedere tuturor judecătorilor.

Cu Henriet Griart, curtea a intrat în amănunte mai slobode. Promotorul voi mai întâi să știe dacă există copii care să fi scăpat cu viață după ce au servit desfrâului.

— Domnul de Rais îi ucidea nu numai din precauție sau ca să nu-i lase să vorbească, preciză Henriet. În multe rânduri l-am auzit cum povestea cu mulțumire că mai tare se delecta omorând și înjunghiind băieții și fetele, văzându-i cum suferă și urmărind cu atenție mersul agoniei lor, decât când își împlinea luxura cu ei.

— Așadar, niciun copil n-a supraviețuit îmbrățișărilor criminale ale seniorului de Rais?

— Nu, cu excepția unei anumite situații. Uneori, domnul de Rais nu avea imediat la îndemână victime noi pentru desfrâul său, și recurgea la tinerii cântăreți din corala bisericii. În situația asta nu proceda atât de crud cu ei, întrucât iubește cu pasiune muzica.

— Ce făceați cu trupurile și cu veșmintele?

— Trupurile erau îngropate în cămin sub maldăre de crengi, și se ținea focul aprins până când se făceau cenușă, iar cenușa era împrăștiată pe pământ și în apele de pe domeniu. Ardeam și hainele, încet și una câte una, ca să evităm un fum prea gros care ar fi stârnit întrebări în afară.

— Cadavrele copiilor erau cumva folosite în diverse scopuri înainte de-a fi arse?

— Câteodată ochii, inima și mâinile erau dispuse pe un platou. Sângele era adunat într-un vas. Asta ca să se aducă ofrandă Diavolului și să i se câștige bunăvoința. Domnul de Rais mai și tăia uneori capetele unor leșuri și le orânduia pe polița căminului. Atunci ne chema și ne punea să privim la tejgheaua asta odată cu el și să-i spunem care cap ni se pare mai frumos. Când ajungeam tustrei la o înțelegere și-l găseam pe cel mai frumos dintre toate, seniorul îl lua în mâini și își apăsa buzele pe buzele lui.

Procesul avea să-și atingă punctul culminant odată cu interogatoriul luat lui Francesco Prelați. Florentinul a pus în alura, în ținuta și cuvintele sale toată eleganța insolentă care-l caracteriza. Nu era un lucru înțelept. Dar fără îndoială se gândea că niciun calcul, nicio prefăcătorie sau josnicie n-ar fi putut să salveze o cauză în asemenea hal compromisă ca a lui[8]. Cel puțin așa, arăta că era incapabil să se comporte altminteri decât îi stătea în fire. Aroganța lui a izbucnit încă de la primul răspuns, promotorul Chapeillon întrebându-l dacă se numește Francesco Prelați.

— …Vă rog să mă numiți Prélat, a cerut cu tărie acuzatul.

— François Prélat, reluă ascultător Chapeillon, v-ați născut acum douăzeci și trei de ani la Monte Cătini, în dioceza Lucea, în Italia. Ați primit tonsura clericală de la episcopul din Arezzo și totuși v-ați perfecționat în studiul poeziei, al geomanției, chiromanției, necromanției și alchimiei.

Cuvântul *totuși* aduse un zâmbet ironic pe figura lui Prelați, care încuviință.

— Cu aproximativ doi ani în urmă, pe când stăteați în găzduire la episcopul de Mondovi, ați întâlnit într-un cartier rău famat al Florenței pe un oarecare abate Eustache Blanchet, care v-a spus că este confesorul și trimisul seniorului de Rais. El v-a întrebat dacă ați fi dispus să-l ajutați în încercarea lui de a-l mântui pe numitul senior de Rais. Ați acceptat.

— Un suflet se găsea în pragul pierzaniei, era de datoria mea să-i sar în ajutor, rosti cu noblețe Prelați.

— Este uimitoare o asemenea solicitudine venită din partea domniei voastre; și mai uimitoare devine ea încă dacă aflăm că în ajutorul acelui suflet amenințat de pierzanie, cum spuneți, domnia voastră chemați nu pe Dumnezeu, nici pe sfinții Lui, ci pe Satana, Barron, Belial, Belzebut, pe

scurt, toată ceata din fundurile și străfundurile iadului!

— Ei doar mai puteau face ceva pentru seniorul de Rais.

— Fiți mai limpede.

— Părintele Blanchet îmi spusese dinainte. Însă, când am descoperit hăul de abjecție în care căzuse seniorul de Rais, m-am cutremurat.

— Și ați chemat Diavolul întru ajutor.

— În ce privește partea lui Dumnezeu și-a cetei sfinților, îl aveam de față pe părintele Blanchet, or el părea că-și epuizase meșteșugul. Un proverb din țara mea spune cam așa: la boala rândașului, leac de bidiviu. Leacul în această situație nu putea fi decât unul: focul. Și în primul rând focul Gheenei, singurul în stare să cauterizeze plăgile purulente ale domnului de Rais.

— Straniu tratament, care consta în a-l preda pe Rais Diavolului!

— Nu, nu era vorba de a-l preda pe domnul de Rais Diavolului. Pentru a-l invoca pe Barron, am compus un pact. Iată formula lui rituală: „Vino la vrerea mea, și îți voi da tot ce vei dori, în afară de sufletul meu și de scurtarea vieții mele”.

— Credeți, așadar, că în asemenea mod se face partea Diavolului?

— Cu siguranță. Nu trebuie decât să știi să-i vorbești.

— Și când vă legați să-i dați tot ce va dori, știați ce va dori?

— Fără nicio îndoială.

— Jertfe omenești! Sânge, inimi, membre de copii!

— Oare Dumnezeu nu i-a cerut lui Avraam să I1 jertfească pe copilul său Isaac?

Malestroit n-a putut îndura mai mult. S-a ridicat mânios, ațintindu-și degetul înmănușat în violet:

— Blestemat florentin, aduci ofensă Scripturilor!

Prelați se întoarse către el cu o deferență ironică:

— Oare Isus n-a spus: *Lăsați copiii să vină la mine?*

— Îți poruncesc să taci! tună Malestroit.

— Satana este imaginea lui Dumnezeu, urmă Prelați cu o blândețe afectată. O imagine întoarsă și deformată, desigur, nu mai puțin însă o imagine. Nu se află nimic în Satana care să nu se regăsească în Dumnezeu. De altfel, pentru a-l mântui pe domnul de Rais mă bizuiam tocmai pe această profundă asemănare.

În ciuda voinței lor, toți teologii prezenți, mari amatori de dispute subtile, își ascuțiră urechile. Pierre de l'Hospital îi făcu semn lui Malestroit să nu-l întrerupă pe Prelați.

— Continuați!

— Domnul de Rais trebuia împins până în străfundurile cele mai negre ale răutății sale, apoi, prin lucrarea focului, făcut să sufere o inversiune benignă asemănătoare celei care transmută plumbul vulgar în aur. Ar fi devenit un sfânt cu aureolă!

— Totul este o nebunie! exclamă Malestroit.

— Trăim în vremuri de nebunie. Seniorul de Rais a fost ca trăsnit de pătimirile Fecioarei Ioana.

— Dar nu are nicio legătură Fecioara Ioana cu afacerea de acum!

— Seniorul de Rais și-a încredințat inima sa de cavaler în mâinile Ioanei, care radia sfințenie. Îngerii vegheau asupra ei. Sfântul Mihail și Sfânta Ecaterina îi dădeau sfaturi. La început, a zburat din biruință în biruință. Apoi a fost inversiunea malignă: noaptea neagră a temniței, procesul, condamnarea, focul expiator și totodată mântuitor. Seniorul de Rais trebuia să sufere la rândul său această inversiune malignă. De aici – crimele săvârșite sub invocarea Diavolului. Dar de-acum el se află pe calea cea bună.

— Ce înțelegeți prin calea cea bună?

— Oare nu este și el, la rândul său, pornit spre rug?

— Și ce sperați să se petreacă după aceea?

— Inversiunea benignă. Cine știe dacă nu cumva într-o bună zi vrăjitoarea de la Rouen nu va fi reabilitată, curățată de toate acuzațiile care i s-au adus? Cinstită și sărbătorită? Cine știe dacă micuța păstoriță din Domrémy nu va fi într-o bună zi canonizată la curtea Romei? Sfânta Ioana! Nu va cădea atunci o ploaie de lumină și peste Gilles de Rais, care a urmat-o întotdeauna ca o umbră a ei? Și cine știe dacă, în aceeași mișcare, nu va fi venerat și însoțitorul ei credincios: Sfântul Gilles de Rais?

În ziua de miercuri, 25 octombrie 1440, s-a abătut asupra coastelor oceanului o furtună de toamnă din cele care-i fac pe oameni să creadă că a venit sfârșitul lumii. Pe prundișul plajelor se rostogolesc valuri uriașe. Zdrențe de ierburi și de spumă își iau zborul spre cerul brăzdat de fulgere și se înfundă în ulicioarele din Nantes. Pe insula Biesse, o limbă de nisip care ocupă o parte din albia Loarei, câțiva oameni se luptă cu rafalele încercând să ridice o stranie Golgotă: trei ruguri, iar deasupra lor trei spânzurători, cea din mijloc mai înaltă decât celelalte două.

În vremea asta, populația se pregătește pentru o sărbătoare magnifică și funebră. În case, femeile și fetițele se împodobesc ca pentru o nuntă, singurele deosebiri fiind că o fac pe mutește și că veșmintele lor sunt negre. Căci sărbătoarea care se celebrează în seara asta este intrarea seniorului de Rais în lumea cealaltă printr-o poartă de foc.

Afară s-a strâns o pădure de torțe ale căror flăcări se răsucesc și pâlpâie în rafalele de vânt. Ușile mari ale catedralei se deschid încet. Apare întâi, în piața din fața bisericii, episcopul Ioan de Malestroit purtând mitră de aur și mănuși albe. Se sprijină în cârjă, ca strivit de o uriașă oboseală. Și-a dus la bun sfârșit însărcinarea grea, dar cele treisprezece zile apasă pe umerii lui cât douăzeci de ani. Este urmat de canonicii din conciliu în veșminte sacerdotale albe cu pelerină verde, de clerul ordinar, de ministranți. Pe urmă vine ducele de Bretania, în fruntea demnitarilor săi.

În cortegiu, în jurul celor trei condamnați este lăsat un mare gol: Gilles, Poitou și Henriet înaintează desculți, în cămăși lungi de pănură. În spatele lor se mișcă abia-abia o mulțime întunecată formată de familiile copiilor uciși. Părinții merg alături, purtând între ei câte un mic sicriu alb. Alaiul traversează pe poduri brațele fluviului, apoi se regrupează pe pajiștile din insula Biesse. Când

condamnații ajung la picioarele rugului, Gilles îi îmbrățișează pe Poitou și pe Henriet.

— Am cerut și am obținut să mor primul, le spune el, astfel încât să nu aveți nicio îndoială în ce privește pedeapsa mea. Merg, așadar, înaintea voastră spre poarta cerului. Urmați-mă în mântuirea mea, așa cum m-ați urmat în crimele mele.

Se întoarce apoi spre mulțimea părinților și le vorbește:

— Depun mărturie că păstrez pură și neclintită credința copilăriei mele. Am întâlnit o sfântă. I-am fost alături în slava ei. Apoi ea a fost condamnată de Inchiziție ca vrăjitoare, iar eu am devenit cel mai mare păcătos din toate timpurile și omul cel mai rău care a existat vreodată. Nimeni nu are atât de multă nevoie ca mine de mila semenilor și de îndurarea lui Dumnezeu. Prieteni și frați ai mei, vă conjur, rugați-vă pentru mine!

Călăii se agită în jurul rugurilor. Vâlvătaia țâșnește. Trei corpuri se balansează împinse de vijelie. Mulțimea cade în genunchi. Se înalță rugăciuni și cântări. Dar nici vastul cor funebru, nici vuietul profund al furtunii nu acoperă o chemare către ceruri, răsunând ca un clopot îndepărtat, care strigă:

Ioana! Ioana! Ioana!

---

[1] În epocă, instanță superioară de justiție formată din specialiști desemnați de curtea regală (n.tr.)

[2] Isabeau de Bavaria, mamă nevrednică a delfinului Carol, (n.a.)

[3] Regii Franței, de la Filip August în 1179 până la Carol al X-lea în 1825, au fost unși la Reims. Au existat trei excepții: Henric al IV-lea a fost încoronat la Chartres, Napoleon - la Paris și Ludovic al XVIII-lea, care n-a fost încoronat. (n.a.)

[4] Reabilitată în 1456, Ioana este beatificată în 1909 și canonizată în 1920.

[5] În decembrie 1439

[6] Procuror ecleziastic, îndeplinind funcția ministerului public în jurisdicțiile ecleziastice (n.tr.)

[7] În dreptul canonic, judecător ecleziastic, delegat al unui episcop într-o anumită cauză (n.tr.)

[8] Condamnat la închisoare pe viață, Prelați a evadat și a intrat în serviciul regelui René d'Anjou ca taumaturg. Acesta îl numește căpitan în orașul La Roche-sur-Yon din Vandeea, unde Prelați îl aduce și pe vechiul său complice Eustache Blanchet. În 1445, Prelați este însă judecat și condamnat la spânzurătoare pentru că furase și folosise sigiliul trezorierului Bretaniei.

Table of Contents

[1] 95
[2] 95
[3] 95
[4] 96
[5] 96
[6] 96
[7] 96
[8] 96